

Milko Kelemen

*Autorski koncert
povodom 100. godišnjice rođenja*

Ponedjeljak, 22. travnja 2024. u 20 sati
Mala dvorana Vatroslava Lisinskog



Hrvatsko društvo skladatelja
Cantus d.o.o.

Prije koncerta bit će prikazana videopriča o
Milku Kelemenu ***Prokleta talentiran***, autorica
Petre Pavić i Dine Puhovski.

Program

Milko Kelemen: **Konstelacije**, za komorni orkestar

Cantus Ansambl
Berislav Šipuš, dirigent

Milko Kelemen: **Mobile**, za udaraljkaša solo

Marko Mihajlović, udaraljke

Milko Kelemen: **Requiem**, za recitatora, šest violončela, veliki bubanj i četiri reflektora

Sreten Mokrović, recitator
Adam Chelfi, Petra Kušan, Janko Franković, Stin Lebar,
Iva Ilakovac, Vid Krpan, violončela
Nicolas Sinković, veliki bubanj
Berislav Šipuš, dirigent

Milko Kelemen: **Rontondo I**, za puhački trio

Iva Ledenko, oboa
Danijel Martinović, klarinet
István Matai, fagot

Milko Kelemen: **Radiant**, za flautu, violu, klavir, harfu i udaraljke

Cantus Ansambl
Berislav Šipuš, dirigent

Cantus Ansambl

Ivan Novinc, violina
Eva Mach, violina
Tvrтко Pavlin, viola
Adam Chelfi, violončelo
Nikša Bobetko, kontrabas
Marko Mihajlović, udaraljke
Hrvoje Sekovanić, udaraljke
Nicolas Sinković, udaraljke
Francesco Mazzoleni, udaraljke
Mirjana Krišković, harfa
Srebrenka Poljak, klavir
Ana Batinica, flauta
Iva Ledenko, oboa,
Danijel Martinović, klarinet
Istvan Matay, fagot,
Bank Harkay, rog
Vedran Kocelj, truba
Mario Šincek, trombon



Mikko Kelemen

Milko Kelemen

(Slatina, 30. ožujka 1924. – Stuttgart, 8. ožujka 2018.)

Stoljeće je prošlo od rođenja Milka Kelemena, skladatelja, pedagoga, osnivača Muzičkog biennala Zagreb, dirigenta, istraživača te „pisca, erotomana, svjetskog putnika, fotografa,... strastvenog tragača za nedostižnim i nedokučivim“, kako se sam predstavio u jednome od svojih brojnih tekstova. Stalnu znatiželju i divljenje u Kelemenovoj rodnoj Slatini godinama izaziva prepoznatljivi golemi mamutovac iz porodice sekvoje te podjednaka veličina značaja kulturne ostavštine skladatelja Milka Kelemena.

Korijeni i iskorjenjivanje

Unatoč jasnom (samo)određenju, udaljavanju i odalečivanju od domicilne (primarno društvene i one koja se držala kulturnom) sredine, iz Kelemenova doživljavanja i obraćanja formativnim iskustvima života integralno, neizostavnim se iz njegova sveukupnog kompendija znanja i shvaćanja glazbe doživljavaju obrazovna te iskustva odrastanja u području koje će mu postati profesijom, pozivom te mjestom borbe.

Njegov otac imao je prvi radioaparatus Slatini 1931. godine, putem kojega je s majkom slušao Beethovenove i Brucknerove simfonije na Bečkome radiju. Svi u obitelji svirali su instrumente, a u Virovitici je prve poduke u skladanju kao jedanaestogodišnjak dobio od patera Kamila Kolba, koji je znao svirati četveroručno s Milkovom bakom, kratko vrijeme učenicom Ferenc Liszta. Iskustva iz djetinjstva kao i odnosi iz obitelji te odjeci ratnih užasa odvođenja Kelemenova oca u logor, tijekom skladateljske karijere ogledat će se i u njegovoj glazbi – posvetama instrumentu njegova brata te svojevrsnom intelektualiziranom oglašbljivanju proživljenoga i nesvjesnoga.

Učenje o skladanju i mogućnost da se u tome okuša u ranoj dobi te okruženost glazbenicima koja mu je omogućila ne samo konkretizaciju najranijih ideja u zvuku, nego i ono što je artikulirao kao ključno – razvijanje stvaralačke motorike i kontinuitet stvaralačke aktivnosti kao preduvjet tome da se uopće postave temelji kakvih mogućnosti njegovog razvoja – neki su od ključnih inicijalnih momenata Kelemenovog odvaživanja za usmjeravanje ka kompoziciji. Taj će poziv dalje razvijati studirajući, uz dirigiranje, u skladateljskoj klasi Stjepana Šuleka. Kasnije će osvijestiti „kalupe i glazbene krutosti“ kojima je smatrao da je bio izložen za vrijeme formalnog glazbenog obrazovanja u Zagrebu. „Šuleka nije impresionirala moja želja da pišem sasvim novu glazbu s novom muzikalnošću, uostalom i dirigent Friedrich Zaun je smatrao da sam poludio“, napisao je Kelemen.

Njegov prvi Koncert za violinu i orkestar donio mu je nagradu na Natječaju Zlatka Balokovića, iako je već u tom prilično klasičnom djelu dao naznake obrisa otpora tendencijama domaće glazbene sredine. Prije nego je otišao u Sienu kod Vita Frazzija, Debussyjeva studenta, u Parizu je proveo godinu dana studirajući kod Oliviera Messiaena. Ondje je otkrio i glazbu dotad mu potpuno nepoznatog Bartóka, proučavajući njegove gudačke kvartete. Pod dojmom isprva začudnih metoda Messiaenova poučavanja, zaključuje kako je izravno bavljenje samom glazbom (primarno kroz analizu) jedan od načina rješavanja opterećenja i prepreka koje su mu obrazovni okviri nametnuli te je istodobno način izoštravanja strukturnih znanja i ostvarivanja preduvjeta za neovisnost. Taj se stav prelijeva i u njegovo skladanje te prijenos znanja. „Ne smijemo nipošto nijekati sklop dojmljivog i stvaralačku snagu nesvjesnog koji odlučno utječu na skladateljsku individualnost“, kasnije će govoriti komentirajući vlastito pedagoško djelovanje, ističući kako je „najveća stvar za mladog čovjeka da, kada završi studij,

postane što jest". Njegov kolega, također u dualnoj ulozi glazbenika i skladatelja, Miroslav Miletić tako nakon njihova prvog susreta, 1946. godine, zaključuje kako se Kelemen „brzo u skokovima oslobodio đачkih nespretnosti i punim jedrima, tjeranim njegovim talentom i temperamentom, dao u osvajanje svijeta". U tom će svijetu također pedagoški djelovati, držeći majstorske tečajeve za mlade skladatelje diljem svijeta, od Tokija, preko Australije, do Buenos Airesa i Rio de Janeira, europskih i američkih sveučilišta poput Yalea i Sveučilišta u Montréalu.

Skladba koja je Kelemena vinula u međunarodne vode, *Koncertantne improvizacije*, skladana 1955. po povratku iz Pariza u Zagreb za netom oformljene Zagrebačke soliste Antonia Janigra, s tada rekordnih više od četristo izvedbi na istaknutim svjetskim pozornicama, potvrdila je Kelemena u tom trenutku globalno poznatim hrvatskim skladateljem. Taj uspjeh slijede suradnje s istaknutim izdavačkim kućama, Universal Edition te zatim sa Schottom, a u roku tri godine dodijeljene su mu dvije Nagrade Grada Zagreba za skladateljski rad.

Koristio je sve mogućnosti kako bi došao do novih prilika, kontakata i znanja pa je zahvaljujući stipendiji DAAD-a dvije godine studirao u Freiburgu kod Wolfganga Fortnera, što je donijelo niz drugih prilika, u atmosferi u kojoj je nova glazba bila sama po sebi razumljiva. Izravni kontakti, pa i prijateljevanja s nekima od najvažnijih imena, dali su mu realne slike skladatelja i pružili suočavanje s pluralizmom postojećeg stanja u novoj glazbi. Zahvaljujući stipendiji fondacije Ford – netom nakon održavanja prvog izdanja Muzičkog biennala Zagreb – otputovao je 1962. godine u Sjedinjene Američke Države. Humboldtova stipendija omogućila mu je studij elektroničke glazbe u glasovitom Siemensovom Elektroničkom studiju u Münchenu. Ondje su, osim

glazbe, stvarani zvukovi, šumovi i glasovi robota i za popularnu glazbu, radijske drame, filmske i televizijske produkcije. Siemensov sustav koristili su mnogi europski eksperimentalni skladatelji tijekom 1950-ih i 1960-ih, uključujući Mauricija Kagela, Bengta Hambreusa, sâm voditelj minhenskog studija Josef Anton Riedl, a onda dakako i Milko Kelemen.

U vrijeme najvećih osobnih uspjeha, kao i za čitavog života, svoja je znanja, resurse, poznanstva i novostečene vještine (unutar i mimo glazbe) kanalizirao u smjeru formiranja doprinosa kulturi zemlje iz koje je dolazio. Pri tome je nastojao uvijek iznova sebe i druge potaknuti na odmak, izdizanje iz konteksta koji je skladatelje, prema njegovu mišljenju, podržavao u nekoj vrsti zatvorene prosječnosti te djelomice i primoravao na jednoličan izraz, pristup i zvuk.

Einfach kompliziert

Svoje tendencije raskola s glazbom i tradicijom sredine iz koje je dolazio ne nadograđuje nužno podizanjem prepreka za razumijevanju te glazbe. Ta ga je komplicirana jednostavnost i u okruženju suprotnih usmjerenja u Njemačkoj kasnije „učinila usamljenom figurom na sceni svoga vremena“, kako je u Kelemenovu stuttgarskom novinskom nekrologu zaključila muzikologinja i kritičarka Susanne Benda.

Suočavanje s pluralizmom postojećeg stanja u glazbi prenio je i u danas najprisutniji te najpoznatiji dio Kelemenove ostavštine, Muzički biennale Zagreb. Govoreći o atmosferi u kojoj je stasao MBZ, Kelemen piše kako je „za mlade skladatelje željne velikih sloboda, dalekih horizonata, novih tehnika, novih izražajnih sredstava, bilo zagušljivo, gotovo nepodnošljivo“. Festival nastao iz potreba koje je osjetio i naslućivao, naučio ga je „obuzdati isključivost i tolerirati različite stilske smjerove“. O iznimno dobroj prihvaćenosti načina na koji je Kelemen

s drugim suradnicima tih godina oblikovao MBZ svjedoče doista brojne objave o prvih nekoliko festivalskih izdanja u najznačajnijim svjetskim medijima. Zahvaljujući tome, prvo desetljeće tog festivala, koji je predstavljao odraz tadašnjih poetskih i sveopćih umjetničkih (ne samo glazbenih) stremljenja, recepcijski je vrlo precizno ocrtano. Usred perforirane lente poznavanja i prihvaćanja konteksta u koji je Kelemen nastojao uroniti ovdašnju glazbenu sredinu, ovi odrazi pružaju zanimljiv uvid u očišta predstavnika brojnih tada važnih kulturnih sredina i respektabilnih svjetskih medija. Kao jedna od zanimljivosti ističe se publika tih prvih izdanja festivala, koja je u izvještajima izrazito hvaljena, kao i opće prihvaćanje predstavljenih tendencija, ideja i glazbenih izvedbi. Svestranost ondašnje publike kazališnih i likovnih umjetnosti u interdisciplinarnom je duhu Biennala pronašla zanimljiv fokus. O tadašnjim potencijalima sredine u kojoj su Kelemen i drugi inicijatori MBZ-a odlučili započeti nešto novo, njemački je *Süddeutscher Zeitung* pisao kako „(...) bogati fundus izvorne muzičke nadarenosti, talenta i umijeća, fantazije i smisla za kolorit i daje naslutiti da bi Jugoslavija u europskome koncertu mogla preuzeti važnu ulogu i dati svoj glas, kada bi njeni kompozitori i muzičari prihvatili šansu kulturne slobode, koja im je u Jugoslaviji neograničeno osigurana“, tvrdeći i kako u ovdašnjoj glazbi „postoje djela koncipirana velikim talentom i ostvarena dobrom muzičkom rutinom. U tom Biennalu Zagreb je prikazao bogate mogućnosti svog muzičkog života“. Poznavajući tek poneke skladatelje, ali sa sviješću o radu niza filmskih i likovnih umjetnika s ovih prostora, percepcija osnivanja festivala reflektirala je i tu poredbu. Američki *Time* tako već prve festivalske godine, 1961., piše kako je Kelemenova slikarska generacija (uključujući ovogodišnje umjetnike u fokusu - Knifera, Picelja, Srneca i Vaništu), prepoznata međunarodno kao „neustrašiva“, pronašla konačno i u glazbi svoje pandane: „Kompozitori su dokazali da su jednako tako

spremni prihvatiti napredni modernizam kao i njihovi kolege za slikarskim stalkom. Rasprodane dvorane glasno su odobravale.“ To su „kasno paljenje“ na glazbenom području neki objašnjavali na način da tadašnji „muzičari još nisu znali što započeti sa svojom slobodom i da najnoviji razvoji nisu dosada uzeli na znanje, što ne mora nužno biti znak slabosti“, kako piše Heinz Joachim za *Die Welt* netom nakon prvog izdanja MBZ-a. Toga je bio svjestan i sam Kelemen. „Moja je želja bila da Hrvatska dođe do novih zaključaka, da stane u red velikih muzika, da uputimo mlade. Biennalu sam posvetio mnogo godina, oduzimajući od svojeg kompozitorskog rada“, rekao je ususret obljetnici pedeset godina od početka MBZ-a, 2011. godine.

Od 1956. godine redovito sudjeluje na glasovitim Ljetnim tečajevima za novu glazbu u Darmstadtu, do danas važnom žarištu suvremene glazbe. Ondje je opažao, slušao, povezivao se s drugim skladateljima, crpeći ideje te predstavljajući vlastite. Promatrao je smjernice i inačice avangardnih pristupa prema kojima nije bio ravnodušan, ne preskočivši kritički se osvrnuti na krutost u glazbi brojnih avangardista, „fetišizam strukture koji je svima ovladao“, smatrajući kako im je često nedostajalo – duha. Sedam prijava za sudjelovanje Milka Kelemena na Ljetnim tečajevima, deset fotografija, petnaest snimaka i više od dvije stotine dokumenata koji bilježe njegovu korespondenciju s Festivalom i dio su njegova fizičkog traga u Darmstadtu, sačuvanog u tamošnjem arhivu koji uz to sadrži i osvrte na izvedbe, još jedan su vrijedan i zanimljiv sloj informacija o međunarodnoj recepciji njegove glazbe toga doba.

O sedamdesetom rođendanu, podržavši prijedlog Jadranke Srdoč, Kelemen osniva novi festival, u rodnoj Slatini. Dani Milka Kalemene ove godine stoga navršavaju trideset godina, brojeći jednako toliko festivalskih

izdanja kojima je Kelemen želio „u glazbenom smislu deprovincijalizirati publiku u odnosu na europske sredine“ afirmirajući suvremenu glazbu postupno i na poseban način. Nastojeći slijediti izvornu ideju njihova začetnika i glazbene busole, programi festivala donosili su sada već repertoarna Kelemenova djela, ponekad se ohrabrujući na interpretacije vrlo rijetko izvođenih skladbi, nove aranžmane njegovih solističkih ili komornih partitura, dajući i mladim glazbenicima priliku za sudjelovanje i upliv u uzbudljive vode suvremene glazbe. Dalekosežnost Kelemenovih nastojanja, ideja, opsežnog i moćnog opusa te konkretnih postignuća na čijem *kapitalu* ovdašnja kultura (svjesna toga ili ne) i danas gradi, u međuvremenu je pokazala kako su oba festivala i brojne inicijative bile putokaz, temelj i neki vid osiguravanja prostora za apsolutnu slobodu glazbe u koju je uporno vjerovao. U takvim je prostorima i programima, uz njega samoga, trebao postojati i svaki onakav skladatelj koji je „duhovni seizmograf koji zajedništvom emocionalne i intelektualne artikulacije u glazbi održava i fiksira svoje vrijeme“.

Upravo su godine osnivanja Dana Milka Kelemena ujedno i razdoblje kada je u svojoj domovini dobio najviše prostora, priznanja i nagrada. Od 1988. godine bio je izvanredni član HAZU, a Sveučilište u Zagrebu mu je 2014. godine dodijelilo počasni doktorat. Sveukupno, Nagrade Grada Zagreba, Beethovenova nagrada Grada Bonna, Nagrada talijanske sekcije IGNM-a, Nagrada Bernard Sprengel, odličja Grosses Bundesverdienstkreuz SR Njemačke, Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića RH te francusko odličje Chevalier des arts et des lettres, Vjesnikova nagrada Josip Slavenski, Nagrada Vladimir Nazor za životno djelo i Nagrada Porin za osobit doprinos hrvatskoj glazbi dio su impozantnog broja priznanja i počasti koje su mu različite sredine i strukovna tijela za života odali.

Nouvelle joie de vivre

Prema Kelemenovoj se glazbi ne može decidirano postaviti kao prema glazbi koja je zaokružen odraz kakve škole, pravca ili smjernica zatvorenog sustava. Ni u jednoj skladbi nije svoje ideje uobličio unutar strogih okvira određenog tehničko-morfološkog stila, no nije na to mjesto stavio ni vlastitu inačicu sustava niti je svojom glazbom htio postavljati neke nove zakone. Kroz čitav svoj opus i skladateljski put, on bi se tim i takvim sustavima bavio, ali i opirao se te ih napuštao nakon što bi poslužili strukturirati glazbeni materijal neke skladbe, u određenom trenutku, s određenom idejom i povodom ili pak kao odraz vječne znatiželje. Taj kontinuitet nekoherentnosti u Kelemenovu opusu vrlo je zanimljiva osobina, odraz njegova pristupa skladanju i odnosu naspram intenzivnih struja prošlog stoljeća, karaktera i nepresušnog istraživačkog zanimanja za učenje iz svega što bi čuo, doživio i posjetio. U svome tekstu iz 1975. godine, pišući o Kelemenu za sarajevski *Zvuk*, Nenad Turkalj odmah na početku svog izlaganja o aspektima Kelemenova stvaralaštva ogradio se od donošenja kritičkog suda, napominjući kako su zbog Kelemenove neodređenosti u razvoju „iznenađenja još uvijek moguća u nekoj posve neravnomjernoj usmjerenosti njegova tko zna otkuda i čime ponovno probuđenog zanimanja“. Nije ga to spriječilo da zaključi kako će Kelemen, nastavi li prema „vrhu evolutivne spirale bez zastoja“, „umrijeti kao sretni stvaralac koji nije dosegao traženo“. Akademik Nikša Gligo u analizi *Passionata* za flautu i zbor zaključuje pak da „dublje poznavanje Kelemenove skladateljske личности (...) samo od sebe objašnjava disperzivnu orijentaciju njegove stvaralačke znatiželje“. Smislenost, ukupnost i uopće struktura našeg doživljaja glazbe nastale na taj način oblikuje se tek našim slušateljskim prihvaćanjem kome je, kao i novoj glazbi, karakteristična promjena.

Krater promjena koji dijeli suvremenog slušatelja od povijesnog, umjetničkog i (nimalo nevažno) medijskog vremena u kojemu je nastala većina skladbi s programa ovog koncerta treba pri tome uzeti u obzir, istovremeno ih dovodeći u pitanje. Propitivanje i otiskivanje u novi zvuk i novu fazu svoga rada Milko Kelemen nije vidio kao prijetnju ili rizik koji bi mogao voditi k nesnalaženju na tankome ledu kakve recentne novoglazbene pojave ili samo naglasiti rupturu s onim što bi napuštao. Naprotiv, govorio bi kako je novi stil poput novog odlomka, „nouvelle joie de vivre“, držeći korijene uvijek u ideji arhetipova. Tako se na početku karijere odmakom od zadnjih natruha folklorizma kroz uporabu ekspresivnih mogućnosti glasa i uz pomoć poezije odvažuje ući na polje dodekafonije, dok kasnije prihvaća izazove glazbeno-scenskog stvaralaštva sasvim posebnih ideja, smjernica i intermedijalnih aspiracija.

Djela stvarana za različite prilike, mjesta i (mahom vrhunske) izvođače, razasutost njihova prisustva i recepcije, inzistiranje na okušavanju u novome uz istovremeno odustajanje od praćenja grupnog smjera, tehnike ili estetike, kao da zatiru trag neumornom putniku kroz iskustva i svijet. Sve to ocrtaava autora kojemu težište nije bilo na izgradnji kompozicijsko-tehnički striktnog i definiranog skladateljskog identiteta koji bi zatim iznova potvrđivao, stječući priznanje (i sigurnost) tek u jednoj kulturnoj sredini, iako se jednoj sredini iznova vraćao. Istodobno s rizikom neprestanih odlazaka u nepoznato, dosljedno se i marljivo borio za život svoje glazbe na pozornicama, napominjući i kako je za njegovu, ali i glazbu svih hrvatskih skladatelja ključno da je izvode i vrsni interpreti međunarodne scene.

Gotovo disperzna profilacija Kelemenova opusa slijedi tako skladateljev razvojni, profesionalni i životni put, odražavajući s velikim žarom branjene stavove o umjetnosti koja je prije svega „refleks nečije duhovne

pozadine“, što je smatrao važnim. Pristajemo li na otvaranje na kakvome je inzistirao te slijedeći labirinte skladateljskih ideja i ostvarenja, njegovu se poetiku može vidjeti i kao posve osobno čitanje ideala *Weltanschauungsmusik*, što je uz kolektivno nesvjesno, jedna od klica kantovskih utjecaja u pozadini Kelemenova glavnog filozofskog uporišta u tom području, Carla Gustava Junga, izvora ideje o arhetipovima.

Osim prometejskih nastojanja u pogledu inicijativa, povezivanja i ulijevanja tadašnjih europskih i svjetskih umjetničkih tekovina, problematika i ideja, na neki su način proročka i promišljanja o glazbi te posebno operi budućnosti, koja je izražavao Kelemen. O operi budućnosti pisao je kako „bi trebalo težiti prema ravnopravnosti svih parametara djelujućih umjetnosti“, zaključujući kako će u budućnosti „skladateljsku proizvodnju određivati suradnja između pisca teksta i likovnog umjetnika. Zadaća ovog posljednjeg neće biti samo da dekorira prostor, već da, polazeći od strukturalnih povezanosti čitavog djela i optičkih sastavnih dijelova, stvori integralne dramaturške elemente“. Svoje je nagovještaje uglazbio u višestruko značajnoj *Operi Bestial, Apocalyptic*, koja svoju scensku izvedbu kako ju je zamislio Kelemen još uvijek nije doživjela. Razvoj tih pogleda i njihovu suvremenu konkretizaciju prepoznajemo i u radu najrecentnijih skladateljskih izdanaka koji su se možda i sličnih htijenja kao mladi Kelemen okrenuli dotad im nepoznatim sredinama, zvuku, ali i općem umjetničkom zraku, stvarajući gotovo neodvojivo od interdisciplinarnosti.



Milko Kelemen s partiturom *Apocalyptice*, 1973. (privatna fotografija)

O glazbi na programu

Ovaj koncertni *hommage* donosi djela nastala u razdoblju od 1959. do 1993. godine. Odabrane skladbe slijede konturu promjenjive skladateljske fizionomije Milka Kelemena. O programu koji je oblikovao i kojim će ravnati na ovom koncertu, Berislav Šipuš kaže: „Problem kod odabira programa je i veliki broj Kelemenovih orkestralnih te glazbeno-scenskih djela, solističkih komada, dok nema puno komornih skladbi za sastav poput našeg ansambla. Odlučili smo se za dvije krajnosti – *Konstelacije* se može svirati i u sastavu Cantusa, a tu je i *Radiant*, za manji sastav koji podsjeća na *pierrot* sastav. Unutra se nalaze i neke od tehnika koje će Kelemen rabiti u tom luku od slobodne primjene dodekafonije u *Konstelacijama* pa preko 'čudnih' komada koje izvodimo, sve do *Radiana*. Htio sam i dati našim glazbenicima priliku da se iskažu u nekim skladbama koje se nisu čule kod nas, gdje se ulazi malo i u područje glazbenog teatra i pokazuje da je bio izniman stvaralac u području glazbeno-scenskoga.“

Konstelacije iz 1959., skladane za druge godine studiranja kod Wolfganga Fortnera u Freiburgu, praižvedene su u Poljskoj. U proteklom je desetljeću upravo Cantus uz Šipušu najistaknutiji interpret ove partiture koja otkriva neke skladateljske konstelacije toga vremena kojima se bavio i koje je propitivao te slobodno primjenjivao. Odražava niz elemenata novostečenih spoznaja o pristupu organizaciji zvuka kako je predlaže dodekafonija, otvorenost prema višeslojnosti instrumentacije, ali i ranija orkestracijska znanja, uz osobni poetički zamah te svojstvenu energiju i dramaturški pristup oblikovanju forme. Kao često izvođena skladba s nekoliko tonskih zapisa, među djelima predstavljenim na ovom koncertu, može se smatrati ovdašnjoj publici možda najpoznatijom partiturom.

Solistički **Mobile** za udaraljke, iz 1988. godine, praižveden u Francuskoj, u Nici, donosi pregršt udaraljki različitih zvučnih i kompozicijskih uloga u djelu. Kao što ističe večerašnji solist, način kombiniranja udaraljki u velikom setu, upotreba staklenih boca i kravljih zvona, daju poseban zvuk koji nadahnjuje i kasniju solističku kadencu. Vibrafon, kao ovdje glavni melodijski instrument, donosi materijal koji se zadržava u očekivanom ambitusu razvoja i zamisli, dok ga bogati perkusivni zvuk oplemenjuje i stvara komplementarnu sliku koja dovodi do finalnog dvominutnog improvizacijskog odsjeka u kojemu skladatelj još jednom podsjeća da računa na ideju, međusobno razumijevanje, angažman i ponešto virtuoznog glazbeničkog nerva koji interpret ove skladbe, uz puno instrumentarija, mora moći iznijeti pred partituru.

Requiem za Sarajevo, za recitatora, šest violončela, veliki bubanj i četiri reflektora, iz 1993. godine, nastao je za francuski ansambl 2E2M koji je skladbu praižveo 20. ožujka 1995. u pariškom Centre Pompidou, a izvedbom je tada ravnao Christian Loret. Naredne godine ga u Slatini izvode članovi Hrvatskog komornog ansambla pod ravnanjem ruskog dirigenta Nikolaja Aleksejeva, a ondje je izvedba ponovljena 1999. godine pod ravnanjem Mladena Tarbuka, dojmljiva i potresna, prema pisanju Freda Doška. Oba je puta protagonist bio Josip Lešaja. Ovo je, prema dostupnim informacijama, prva izvedba *Requiem*a u Zagrebu. Osim poetičke potke tekstualnog predloška američkog majstora stiha, Walta Whitmana, skladba nosi poseban odnos prema gotovo središnjem instrumentu u Kelemenovoj glazbi, violončelu. U nizu svojih skladbi koje uključuju gudače, posebice violončelo, Kelemen upotrebljava mnoštvo nekonvencionalnih sviračkih tehnika i pristupa instrumentu. Vidljivo je to u velikom dijelu opusa, od glazbeno-scenskih djela, preko nekolicine komornih partitura, do solističkih skladbi poput jedne od njegovih posljednjih partitura, *Musice*

amorose nastale prije 20 godina, koja uspješno balansira u njegovu svijest utisnut djelić vremenske lente koji ga je najviše obilježio (predstavljen na ovom koncertu), s tendencijama koje je (pred)osjećao, suvremenosti kako ju je čuo u vrijeme skladanja te uvijek prisutnim osobnim potpisom koji u središte izraza u zvuku stavlja ljudski duh. Američkog pjesnika Walta Whitmana (1819. – 1892.), „oca slobodnoga stiha“, skladatelj je rano otkrio u prijevodu Tina Ujevića iz 1953. godine, a koji mu je već tada bio „vodeći duhovni lik sa svojom zlosutnom kozmologijskom pozadinom“ te ga je u stvaralaštvu pratio cijeli život, ne samo kao inspiracija i 'duhovna kičma' *Requiem*a i oratorija *Salut au monde*. O njegovu univerzalnom utjecaju Kelemen je napisao: „Whitmanov tekst na mene djeluje upravo vizionarski: on pred sobom vidi cijeli planet, zemaljsku kuglu; svijet, globalno selo; on ne pravi razlike između rasa i nacija, između vlada i religija, između bogatih i siromašnih. (...) Whitmanova naivnost ima nešto zarazno jer prilikom čitanja prodire u podsvijest.“ Ekspresivnost njegove poezije, sadržane u zbirci *Vlati trave*, koju je odabrao koristiti u *Requiemu* Kelemen pojačava specifičnim tretmanom instrumentalnog aparata, pojačanim efektima koji negdje uključuju opciju uporabe fiksirane elektronike, mikrofona i improvizacijske sekcije, kao i svjetlosnom kompozicijom koja pojačava izražajni pjesnički stih u govoru, „najvišem mogućem falsetu“, *Sprechgesangu* i brojnim drugim izražajnim sredstvima.

Tekstualni predložak *Requiema**

*Book XXX. Whispers of
Heavenly Death*

Wagst du nun, o Seele,
auszugehen mit mir
in das unbekannte Land, wo
weder Grund für den Fuß ist
noch Pfad zu folgen?

Darest thou now, o soul,
Walk out with me toward the
unknown region,
Where neither ground is
for the feet nor any path to
follow?

Weder Landkarte dort
noch Führer noch der Klang
einer Stimme,
Noch die Berührung einer
Menschenhand
noch ein Gesicht mit
blühendem Fleisch
noch Lippen Augen sin din
diesem Land.

No map there, nor guide,
Nor voice sounding, nor
touch of human hand,
Nor face with blooming flesh,
nor lips, nor eyes, are in that
land.

Ich kenne es nicht, o Seele,
Noch kennst du es, alles ist
leerer Raum vor uns.
Alles wartet, nie erträumt in
diesem Gebiet,
In diesem unzugänglichen
Land.
Bis wenn die lösen, alle
ewigen Fesseln Zeit
Und wenn weder Finsternis,
Fesseln sich außer den Raum,
Schwerkraft,
Sinne noch irgendwelche uns
binden:
Wir vor, dann fluten wir in
Raum
Bande dann stürmen un Zeit,
o Seele,

I know it not O soul
Nor dost thou, all is a blank
before us,
All waits undream'd o fin that
region, that inaccessible land.

Till when the ties loosen,
All but the ties eternal, Time
and Space,
Nor darkness, gravitation,
sense, nor any bounds
bounding us.

Then we burst forth, we float,
In Time and Space O soul,

Bereit für sie, ihres gleichen,
ausgerüstet endlich sie zu
erfüllen,
o Freude! O Frucht alles
Seins!

Geflüster vom himmlischen
Tode
Hörte ich raunen Lippen
geschwätzt der Nacht
Wispernde Chöre Schritte
sacht ansteigend,
Leise und sanft, Geriesel
unsichtbarer Wasser,
Wogen eines Stromes flutend,
ewig fließt.
Oder iste s das Rinnen von
Tränen?
Der unerschöpflichen
menschlicher Fluten Träuen?

Ich sehe in der Höche des
Himmels Wolkenmassen,
Schwermütig wälzen sie sich
vorrüber,
Lautlos, sich verwischend,
trauriger Stern und
verschwindend.

Etwas werden des, eine
feierliche Geburt.
Es gleitet eine Seele hinüber.

Ab seits unzufrieden,
Empörung brütend
Kamerad von Verbrechern,

prepared for them,
Equal, equipt at last, (O joy!
O fruit of all!) them to fulfil
O soul.

Whispers of Heavenly Death

Whispers of heavenly death
murmur'd I hear,
Labial gossip of night,
sibilant chorals,
Footsteps gently ascending,
mystical breezes wafted soft
and low,
Ripples of unseen rivers,
tides of a current flowing,
forever flowing,
(Or i sit the plashing of
tears? The measureless
waters of human tears?)

I see, just see skyward, great
cloud-masses,
Mournfully slowly they roll,
silently swelling and mixing,
With at times a half-dimm'd
sadden'd far-off star,
Appearing and disappearing.

(Some parturition rather,
some solemn immortal birth;
On the frontiers to eyes
impenetrable,
Some soul is passing over.)

Chanting The Square Deific

Aloof, dissatisfied, plotting
revolt,
Comrade of criminals,

Bruder von Sklaven,
Tückisch, verachtet, ein
unwissender Knecht
mit Sudra Gesicht in den
Tiefen
meines Herzens stolz wie
irgendwer, aufsässig,
der mich verachtet und
grämlich voll Arglist,
voller Erinnerung Ränke
schmiedend wohl
man glaubte ich sei betäubt
und verjagt
und meine Ränke zu schande
gemacht.

Trotzig lebe ich noch, noch
immer
Ich, Satan, spreche mein
Wort
Und erscheine wie je in
neuen Ländern (und auch in
alten),
Hier ron meiner Seite in
Ewigkeit, kriederisch,
Wirklich und stark wie nur
etwas,
Weder Zeit noch Wechsel
wird jemals
Mich oder meine Worte
verändern.

Von ihm, den ich liebe, hörte
ich, er sei tot,
Ich käme an den Ort, wo sie
ihn begraben hatten,
aber er war nicht dort, und
ich träumte,
ich wanderte suchend
zwischen den Grabstätten
ihn zu finden,

brother of slaves.
Crafty, despised, a drudge,
ignorant,
With sudra face and worn
brow, black, but in the depths
of my heart, proud as any,
Lifted now and always against
whoever scorning assumes to
rule me,
Morose, full of guile, full of
reminiscences, brooding, with
many wiles,

(Though it was thought I was
baffled, and dispel'd, and my
wiles dones,
But that will never be,)
Defiant, I, Satan, still live, still
utter words, in new lands duly
appearing, (nd old one salso,)
Permanent here from my side,
warlike, equal with any, real
as any,
Nor time nor change shall ever
change me or my words.

Of Him I Love Day And Night

Of him I love day and night I
dream'd I heard he was dead,
And I dream'd I went where
they had buried him I love, but
he was not in that place,
And I dream'd I wander'd
searching among burial-places
to find him,
And I found that every place

und ich fand, daß ein jeder Ort
eine Grabstätte war
Die Häuser voller Leben waren
zugleich voller Tod
Straßen, die Schiffe, die Städte
wie Vukovar, Osijek, Dubrovnik,
Sarajevo
waren von Toten so voll, voller,
o vielmals Toten als von
was ich träumte, allen wie von
Lebenden,
ja voller von Lebenden.

Und will ich hinfort Meschen,
jung und alt,
Sagen, und ich stehe hinfort ein
für das, was ich träumte,
Und nun will ich Grabstätten
gering achten
Und nichts mehr von ihnen
wissen,
Dankmäler der Toten ohne
Unterschied
überall selbst in dem Zimmer,
oder schlafe, so und wenn der
aufgestellt würden,
wo ich esse oder wäre es mir
recht,
Leichnam eines Menschen,
Den mein eigener Leichnam
einst zu Staub
Ich liebe, oder gemacht und
verstreut würde ins
Meer, so wäre es mir recht.

Ich heilt den Tag für das
Herrlichste,
Bis ich sah, was die Nacht mir
zeigte,

was a burial-place;
The houses full of life were
equally full of death, (this
house is now,)
The streets, the shipping,
the places of amusement,
the Chicago,
Boston, Philadelphia, the
Mannahattan, were as full of
the dead as of the living,
And fuller, O vastly fuller of
the dead than of the living;

And what I dream'd I will
henceforth tell to every
person and age,
And I stand henceforth
bound to what I dream'd,
And now I am willing to
disregard burial-places and
dispense with them,
And if the memorials of
the dead were put up
indifferently everywhere,
Even in the room where I
eat or sleep, I should be
satisfied,
And if the corpse of any one
I love, or if my own corpse,
be duly render'd
To powder and pour'd in the
sea, I shall be satisfied,
Or if it be distributed to the
winds I shall be satisfied.

Night on the Prairies

I was thinking the day most
splendid till I saw what
the not-day exhibited, I
was thinking this globe

Dieser Erdball schien mir
genug,
Bis da so lautlos um mich her
Myriaden anderer Welten
hervorsprangen.
Nun, da die grossen
Gedanken von Raum
Und Ewigkeit mich erfüllen,
Will ich mich selber an ihnen
messen,
Und angehaucht von den
Leben
Mir nicht alles offenbaren
kann,...
Ich muss warten auf das, was
der Tod offenbaren wird.

enough till there sprang out so
noiseless
Around me myriads of other
globes arrived as far along as
those of the earth,
Or waiting to arrive, or pass'd
on farther than those of the
earth,
I henceforth no more ignore
them than I ignore my own life,
Or the lives of the earth
arrived as far as mine, or
waiting to arrive.
O I see now that life cannot
exhibit all to me, as the day
cannot,
I see that I am to wait for what
will be exhibited by death.

Pensive and Faltering

Nachdenklich und stockend,
schreib' ich die Worte:
Die Toten.
Denn lebend sind die Toten
(Vielleicht die einzig
Lebenden,
Einzig wirklichen,
Und ich die Erscheinung, ich
das Gespenst.

Pensive and faltering,
The words the Dead I write,
For living are the Dead,
(Haply the only living, only
real,
And I the apparition, I the
spectre.)

* Usred prekasnog zaprimanja notnoga materijala s tekstom, ovaj put izostaje hrvatski prepjev no kao pomoć pri praćenju izvedbe donosimo usporedno njemački prepjev Hansa Reisigera koji Kelemen koristi u skladbi, te odabrane dijelove originalne poezije Walta Whitmana na engleskom jeziku.

U skladbi **Rontondo I** za puhački trio, nastaloj i praizvedenoj 1977. godine, na Festivalu nove komorne glazbe u Wittenu, Kelemen odabrani dio kromatskog totala odlučuje istražiti, dakako, proširenim tehnikama sviranja, jasno oblikovanim *glissandima* odmah na početku te svojevrsnom klackalicom između zahtjeva koje stavlja pred interprete, od *sprechen* do *spielen* te ponešto između toga. Dinamički rast koji započinje u ekstremno tihoj dinamici zaključuje klarinetu posvećen odsjek koji zatim vodi u konvencionalniji komorni dio, razvijajući ga na način da svaku od dionica već u zapisu oblikuje dinamički i agogički, a njihove melodijske konture međusobno stvaraju dramaturški oblikovan poetski vrtlog.

Radiant, skladba iz 1963. godine, izvedena je iste godine na 2. Muzičkom biennalu Zagreb. Prije toga je pod ravnanjem Brune Maderne praizvedena u epicentru suvremenih stremljenja, Darmstadtu. Ova Kelemenova skladateljska inačica akumulacije (i filtracije) tamošnjih ideja sastavljena je formalno od šest perifernih i jednog središnjeg dijela; ovaj središnji dio opet se sastoji od šest odgovarajućih dijelova. U uputama glazbenicima skladatelj navodi kako je redoslijed pojedinih perifernih dijelova, kao i redoslijed šest dijelova centra, slobodan. „U svakom slučaju, šest dijelova središta ostaju zamjenjivi samo jedan s drugim, budući da središte uvijek treba shvatiti kao jedinicu. Središte se, kao i svi drugi dijelovi, treba pojaviti samo jednom i može se pojaviti po želji između rubnih dijelova, s izuzetkom početka i kraja. Sve bilješke ispisane između okomitih isprekidanih linija izvedene su prema grafičkim omjerima odgovarajućeg vremenskog razdoblja. Prazan prostor između – uključujući i na letvicama – znači pauzu.“ Višeznačajnost, rastvorenost i relativnost forme Kelemen ovdje propituje aleatoričkim formalnim rješenjima, istražujući i kontrolirajući pojavu otvorene forme. *Radiant*

je tako moguće izvesti u devedeset različitih verzija, a slušatelji će i ovaj put čuti tek jednu od njih koja se pri izvedbi fiksira pa se u konačnici, bez svijesti o njezinu nastanku, i doživljava kao fiksirana kompozicija. Za ovu je skladbu Kelemen dobio nagradu talijanske sekcije Međunarodnoga društva za suvremenu glazbu.

Cantus i Kelemen

Ususret koncertu Cantus Ansambla, Berislav Šipuš objasnio je veze Milka Kelemena i ansambla koji djeluje gotovo četvrt stoljeća upravo u glazbenim vodama kojima je Kelemen suvereno plovio.

Kelemenova glazba prati Cantus od samih početaka, ili bolje reći, ansambl se na nju oslanja u izgradnji repertoara. U silnoj želji da mu se djela izvode, sam skladatelj često je to omogućavao svojom fleksibilnošću, odustajući ponekad od zadatosti djela ne bi li mu omogućio da zaživi u izvedbi. Slučaj dva neizvođena stavka *Koncertantnih improvizacija* nije usamljen primjer, tu je i aranžman kojim ste započeli Cantusov put?

„Na programu našeg prvog koncerta 2001. bio je na programu Kelemenov *Interplay*. Ta skladba ima štih komornog ansambla, ali ima puno gudača za sastav poput Cantusa pa sam pitao Kelemena bi li imao što protiv da je aranžiram za ansambl, poštujući skladateljeve želje i odnose akustičke prirode. On je to dopustio i svirali smo *Interplay*, gdje su gudači *de facto* bili reducirani na gudački kvartet. To je na kraju u odnosima ispalo dobro i on je bio zadovoljan. I dalje se otvara ta mogućnost, izvođenja *Interplayja*. Branko Mihanović vrhunski je odsvirao solističku dionicu za obou, izvorno pisanu za glasovitog Heinza Holligera. Nadam se da ćemo jednog dana to ponoviti opet s Brankom, bude li prilike.“

Imajući na umu njegovu međunarodnu karijeru, raznolik opus, ali i praktične aspekte izvođenja te glazbe, koja je njezina perspektiva? S jedne strane, iziskuje puno ulaganja, ali i vraća najmlađoj generaciji - Kelemen je oporučno HDS-u ostavio svoje tantijeme pa će se taj novac preusmjeravati najboljima, kroz Nagradu, odnosno Natječaj koji nosi njegovo ime. Što Cantus može učiniti?

„Jako nas vuku neke njegove skladbe da ih stavimo na naš repertoar. To su oba puhačka kvinteta te puhački trio, a zatim je tu i niz kompozicija iz discipline koju je Milko Kelemen jako volio, a to je gudački kvartet. Njegovi kvarteti su za mene izvrsna muzika, redom različiti, od kvarteta do kvarteta. Što sam stariji, sve više shvaćam ograničenja koja taj sastav nosi sa sobom, a naravno i mogućnosti. Podsjetit ću da je Kelemen autor nekolicine gudačkih kvarteta. Vrijedilo bi i da naš gudački kvartet barem jedan od kvarteta stavi na repertoar. Kad ste na turneji takvu se repertoarnu jedinicu isplati imati na programu i može ga se često odsvirati. Nešto slično planiramo za skorašnju turneju u Kanadi. Svakako bismo imali puhački trio, kvintet i jedan gudački kvartet. Čekat će nas različite situacije pa sa što većim brojem njegovih skladbi možemo prikazati i raznolikost opusa.“

Uloga dirigenta, praktičnog glazbenika, Kelemenu je omogućila na drukčiji način pisati glazbu, imajući iskustvo pozornice te izravnog kontakta s publikom. Kao skladatelj i dirigent, kako iz današnje perspektive vidite njegov životni i osobni umjetnički put i odluke? Što je bilo ključno?

„Bio je vrlo znatiželjan i nije se bojao putovanja, što je u ono vrijeme bilo puno kompliciranije nego danas. Shvatio je da mora otići do Pariza, *ali* i da mora otići do drugih relevantnih mjesta: SAD, Berlin... U mozgu i svim njegovim tekućinama tijela to se miješalo, stvarala se

eksplozivna i kreativna mješavina onoga što je postalo njegova glazba. Od Messiaena je u Parizu puno toga čuo, što mu je otvorilo horizonte, a poslije je u Njemačkoj – možda više nego Fortner koji mu je omogućio stipendiju za studij – sam život Nove glazbe pokazao potpuno druge stvari od onoga što se tada događalo u Parizu. Mogao je otkloniti pritisak serijalizma od sebe i mislim da je to vjerojatno i logična posljedica, razmišljanje jednog kompozitora koji je prethodno napisao kompozicije koje su narasle na nekoj tradiciji. Bio je svjestan da želi i dalje kontrolirati glazbene materijale na svoj način, ništa ne prepustiti nekom drugome. Nije pristajao na 'diktat broja'. Ostaje uvijek u nekom kromatizmu, možda neke njemačke provenijencije, to je jedan slobodni jezik.“

Kako je uspio doći do te slobode, jesu li neke forme ili skladbe odigrale važniju ulogu?

„Fenomen pisanja komornih djela kod nekih je vrlo važan, a kod drugih izostaje. *Koncertantne improvizacije* dale su mu zamah i mogućnost da uđe u izdavačku kuću. Stekao je apsolutno jednu važnu i snažnu reputaciju dobrog skladatelja u inozemstvu, što mu je otvorilo i vrata za druge stvari. Shvatio je i da ne bi bilo dobro tako nastaviti dalje, odlučio je otići dalje – *Skolion, Changeant*. To su skladbe koje njega napokon uspijevaju definirati kao skladatelja koji je stigao do svojeg područja i svoje plodne zemlje.“

Ni ovaj koncert nije izuzetak kada je riječ o uzimanju slobode u pristupu partituri i prilagodba interpretativnim mogućnostima. Kelemen je u tom pogledu imao puno razumijevanja, ali i sigurnosti u ono što je napisao, oslanjajući se na izražajnost same glazbe.

„Dosta sam rano shvatio da glazbenici imaju pravo igrati se glazbom koju smo mi skladatelji napisali. Sve ostaje

i dalje mrtva tinta na papiru dok interpret ne uzme to u svoje ruke. Mislim da je Milko kod nekih svojih skladbi bio vrlo otvoren i spreman da se otvore neke promjene i adaptacije da bi se dobilo od te iste kompozicije neka druga kvaliteta. Bio je vrlo pragmatičan u tom pogledu. Kad se slušaju te orkestralne skladbe, ono što mi se kod njega sviđa je zaigranost s glazbenim elementima i kombinatorika, svježina rješenja. Kelemen dokazuje svojim skladbama da je apsolutno *au pair* sa svime.”

Gdje u glazbi ovog koncerta možemo najizraženije čuti dijelove te progresivnosti? Posebno je zanimljiva izvedba u čijem je fokusu (ne samo Kelemenu) uvijek inspirativno violončelo...

„Kelemen skuplja iskustva s putovanja te se vodi logikom da je njegova glazba u nekom pogledu sintetička – ona to i jest i nije. Vrlo rano uspio je zahvatiti vrlo napredne, progresivne, ekstremno virtuozne tehnike sviranja. Progresivnost se posebno vidi u pisanju za violončelo. To je instrument koji ima ogroman raspon. Ima raspon basa, baritona, tenora, a veliki virtuozi mogu vrlo kvalitetno svirati i u području soprana. U svim registrima taj njegov glas zvuči lijepo. Nevjerojatno je da prsti, ruka, tijelo mogu proizvesti fascinantno broj zanimljivih zvukova – od šuma, zvuka pa do buke. Uloga violončela u komornim skladbama je važna. On u ovom slučaju želi umnožiti zvuk violončela jer shvaća i čuje čime raspolaže jedan instrument, a što će tek biti kad ih je šest. To je instrument gotovo savršen za klasičnu glazbu. Prvi je put da netko svira tu skladbu kod nas u Zagrebu, jako sam sretan da sam to uspio organizirati i svi su 'zagrizli' jako, a među interpretima je čak dvadeset godina razlike u dobi, pa tu glazbu prenosimo i na mlađe generacije.”

Kronološki popis djela**

Mala muzika za gudače (1946.)

Trajanje: 9'

Praizvedba: 12. prosinca 1947., Zagreb - Orkestar Državnog konzervatorija u Zagrebu, Milan Horvat

Izdavač: Schott

Preludio, Aria e Finale, za gudače (1947.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 20. svibnja 1948., Zagreb - Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Izdavač: Cantus/HDS

Tema s varijacijama, za klavir (1948.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 4. svibnja 1949., Hrvatski glazbeni zavod, Zagreb - Darko Lukić, klavir

Izdavač: Hrvatski glazbeni zavod

Sinfonietta, za komorni orkestar (1949.)

Trajanje: 18'

Praizvedba: 4. svibnja 1950., Koncertna dvorana Istra, Zagreb - Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Tema i varijacije, za glasovir (1949.)

Trajanje: 16'

Praizvedba: 4. svibnja 1949., Zagreb - Darko Lukić, klavir

Simfonija, za veliki orkestar (1951.)

Trajanje: 30'

Praizvedba: 18. veljače 1952., Zagreb - Zagrebačka filharmonija, Friedrich Zaun

Koncert za klavir i orkestar (1952.)

Trajanje: 25'

Praizvedba: 22. veljače 1953., Zagreb - Melita Lorković, klavir; Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Koncert za violinu i orkestar (1953.)

Trajanje: 22'

Praizvedba: 20. lipnja 1957., Zagreb - Ivan Pinkava, violina;
Zagrebačka filharmonija, Fabien Sevitzky

Sonata za klavir (1954.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 20. kolovoza 1954., Siena - Denise Balanche, klavir
Izdavač: Peters

Koncertantne improvizacije, za gudače (1954.)

Trajanje: 12'

Praizvedba 10. listopada 1955., Zagreb - Zagrebački solisti,
Antonio Jantgro
Izdavač: Universal Edition

Adagio i Allegro, za gudače (1955.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 16. veljače 1956., Zagreb - Komorni orkestar Radio
Zagreba, Edouard van Remoortel
Izdavač: Universal Edition

Tri impresije, za mješoviti zbor, četiri violončela i klavir (1955.)

Stihovi: Tin Ujević

Trajanje: 8'

Praizvedba: 16. travnja 1956., Zagreb - Zbor Radio Zagreba,
Sergije Rainis

Igre, ciklus pjesama za bariton i gudače (1955.)

Stihovi: Vasko Popa

Trajanje: 8'

Praizvedba: 29. rujna 1956., Zagreb - Vladimir Ruždjak,
Zagrebački solisti, Antonio Janigro
Izdavač: Universal Edition

3 Danses, za violu i gudače (1956.)

Trajanje: 8'

Praizvedba: 20. prosinca 1957., Zagreb - Stefano Passageio,
bariton; Zagrebački solisti, Antonio Janigro
Izdavač: Universal Edition

Koncert za fagot i gudače (1956.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 13. svibnja 1957., - Rudolf Klepač, Zagrebački solisti, Antonio Janigro

Izdavač: Universal Edition

Concerto giocoso, za komorni orkestar (1956.)

Trajanje: 15'

Praizvedba: 4. siječnja 1957., Hrvatski glazbeni zavod, Zagreb - Komorni orkestar Radio Zagreba, Antonio Janigro

Izdavač: Schott

Concertino, za kontrabas (violončelo) i gudače (1956.)

Trajanje: 8'

Praizvedba: 20. travnja 1957., Zagreb - Wilhelm Klasen, Zagrebački komorni orkestar, Milko Kelemen

Izdavač: Peters

Muzika za violinu (1956.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 22. travnja 1957., Zagreb - Josip Klima, violina

Izdavač: Heinrichshofen

Sinfonische Musik 1957, za orkestar (1957.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 4. lipnja 1958., Zagreb - Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Izdavač: Schott

Etudes contrapuntiques, za puhački kvintet (1959.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 14. studenoga 1959., Pariz - Quintette de Paris

Izdavač: Schott

Studija, za flautu (1958.)

Trajanje: 5'

Praizvedba: 5. rujna 1959., Darmstadt - Severino Gazzelloni, flauta

Izdavač: Impero/Heinrichshofen

Konstelacije, za komorni orkestar (1959.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 20. travnja 1960., Krakow - Krakovska Državna
filharmonija, Andrzej Markowski

Izdavač: Schott

Skolion, za orkestar (1959.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 12. lipnja 1960., Köln - Simfonijski orkestar
Jugozapadnonjemačkog radija, Hans Rosbaud

Izdavač: Schott

Oglasi, šesteroglasni zbor a cappella (1959.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 29. veljače 1960., Pariz - Zbor Radio Zagreba,
Slavko Zlatić

Izdavač: Universal Edition

Der Spiegel, balet (1959.)

Trajanje: 20'

Koreografija: Milko Šparemblek

Praizvedba: 18. kolovoza 1960., Pariz - Festival d'Enghien,
Richard Blarceau

Izdavač: Peters

Sonata za obou i klavir (1959.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 7. srpnja 1960., Darmstadt - Heinz Holliger, Jürg
Wyttenbach

Izdavač: Schott

Magarac šeće obalom, devet malih komada za klavir (1960.)

Trajanje: 5'

Praizvedba: Berlin - Dähn Karl Heinrich, klavir

Izdavač: Peters

Pet eseja, za gudače (1960.)

Trajanje: 8'

Praizvedba: 31. kolovoza 1961., Luzern - Festival Strings
Luzern, Robert Baumgartner

Izdavač: Peters

Epitaf, za mezzosopran, violu i udaraljke (1960.)

Stihovi: Grigor Vitez

Trajanje: 5'

Praizvedba: 8. rujna 1961., Darmstadt - Carla Henius,
mezzosopran, Međunarodni komorni ansambl, Bruno Maderna
Izdavač: Peters

Transfiguracije, za klavir i orkestar (1960.)

Trajanje: 16'

Praizvedba: 6. travnja 1962., Hamburg - Branka Musulin,
Simfonijski orkestar Sjevernonjemačkog radija, Andrzej
Markowski
Izdavač: Peters

Ekvilibri, za dva orkestra (1961.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 19. ožujka 1962., Bonn - Bonnska filharmonija,
Volker Wangenheim
Izdavač: Peters

Radiant, za komorni ansambl (1962.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 16. srpnja 1963., Darmstadt - Međunarodni
komorni ansambl, Bruno Maderna
Izdavač: Peters

Novi stanar, glazbena scena (1963.)

Tekst: Eugène Ionesco

Trajanje: 30'

Praizvedba: 15. rujna 1964., Münster – Ansambl Opere u
Münsteru, Reinhard Peters
Izdavač: Peters

Napuštene, balet (1963.)

Stihovi: Antun Branko Šimić; Koreografija: Ivan Sertić

Trajanje: 25'

Praizvedba: 10. listopada 1964., Lübeck - Ansambl Opere u
Lübecku
Izdavač: Peters

Dessins commenteés, za klavir (1963.)

Trajanje: 11'

Praizvedba: 6. svibnja 1964., Bremen - Alfons Kontarsky, klavir

Izdavač: Peters

Hommage a Heinrich Schütz, za mješoviti zbor i soliste a cappella (1963.)

Tekst: biblijski

Trajanje: 7'

Praizvedba: 12. svibnja 1965., Berlin - Gachingenski kantori,

Helmut Rilling

Izdavač: Peters

O primavera, kantata za tenor i gudače (1964.)

Tekst: nepoznati talijanski pjesnik 17.st.

Trajanje: 12'

Praizvedba: 19. svibnja 1965., Zagreb, MBZ - Hubert Franzen,

Zagrebački solisti, Milko Kelemen

Sub rosa, za orkestar (1964.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 12. svibnja 1965., Zagreb, MBZ - Zagrebačka

filharmonija, Lukas Foss

Izdavač: Peters

Riječi, kantata za mezzosopran i orkestar (1965.)

Tekst: Jean-Paul Sartre

Trajanje: 16'-20'

Praizvedba: 9. svibnja 1966., Lübeck - Charlotte Berthold,

mezzosopran, Libecka filharmonija, Gerd Albrecht

Izdavač: Peters

Entrances, za puhački kvintet (1965.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 10. lipnja 1966., Dartmouth College, New

Hampshire - Puhački kvintet Dartmouth

Izdavač: Peters

Musik für Judith, za elektronički prerađene i neprerađene instrumentalne zvukove (1966.)

Trajanje: 5'

Praizvedba: 10. travnja 1966., München - realizacija

Elektroničkog studija Siemens

Izdavač: Peters

Surprise, za gudače (1965.)

Trajanje: 6'

Praizvedba: 12. svibnja 1967., Zagreb, MBZ - Zagrebački solisti,

Antonio Janigro

Izdavač: Peters

Composé, za dva klavira i orkestralne skupine (1966.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 22. listopada 1967., Donaueschingen, Dani nove glazbe

Alfons i Aloys Kontarsky, Simfonijski orkestar

Jugozapadnonjemačkog radija, Baden-Baden, Erostr Bour

Izdavač: Peters

Muzika za Heissenbüttela, za mezzosopran, violinu, violončelo i klarinet (1967.)

Tekst: Helmut Heissenbüttel

Trajanje: 5'

Praizvedba: 24. veljače 1968., Rim - Carla Henius,

mezzosopran

Izdavač: Peters

Changeant, za violončelo i orkestar (1967./1968.)

Trajanje: 11'

Praizvedba: 8. studenoga 1968., Köln - Siegfried Palm,

Simfonijski orkestar Zapadnonjemačkog radija, Christoph von Dohnanyi

Izdavač: Peters

Motion, za puhački kvartet (1968.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 4. ožujka 1969., Madrid - Kvartet Gaudeamus

Izdavač: Peters

Zehn fabeln, za dvije blok flaute (1968.)

Trajanje: 9'

Izdavač: Peters

Opsadno stanje, opera u dva čina (1968./1969.)

Tekst: Albert Camus, njemački prijevod: Guido G. Meister,

prilagodba teksta: Joachim Hess i Milko Kelemen

Trajanje: 80'

Praizvedba: 13. siječnja 1970., Hamburg - Hamburška državna opera, Bohumil Gregor

Izdavač: Peters

Floreal, za orkestar (1969.)

Trajanje: 11'

Praizvedba: 30. listopada 1970., Washington - The Contemporary Chamber Ensemble, Arthur Weisberg

Izdavač: Peters

Olifant, za trombon, trombitu, bali-flaute, zurlu, alpski rog, büchel i dvije orkestralne skupine (1970.) Trajanje: 12'

Praizvedba: 8. travnja 1971., Royan - Vinko Globokar, puhačka glazbala; Ansambl Musique vivante, Gilbert Amy

Izdavač: Peters

Fabliau I, za flautu (1971.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 20. listopada 1972., Stockholm - Angelika

Sweekhorst, flauta

Izdavač: Peters

Passionato, za flautista i tri zborske skupine (1971.)

Tekst: Ferdinand Kriwet

Trajanje: 18'

Praizvedba: 18. listopada 1972., Svečani tjedni, Berlin - Karl Bernhard Sebon, Komorni zbor RIAS-a, Uwe Gronstay

Izdavač: Peters

Varia melodia, za gudački kvartet (1971.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 21. rujna 1972., Düsseldorf - Kvartet Robert Schumann

Izdavač: Peters

Yebell, akcija za soliste i komorni ansambl (1971.)

Trajanje: 15'-20'

Praizvedba: 1. rujna 1972., 20. Ljetne olimijske igre, München - Acezantez

Izdavač: Peters

Fabliau II, za orgulje i mikrofoni (1971.)

Trajanje: 8'

Praizvedba: 10. svibnja 1972., Düsseldorf - Paul Heuser, orgulje

Izdavač: Peters

Abecedarij, za gudače (1972.)

Trajanje: 15'-20'

Praizvedba: 13. listopada 1974., Štajerska jesen, Graz - Komorni orkestar Visoke glazbene škole u Grazu, Walter Klasinc

Nakladnik: Peters

Gasho, za četiri zbarske skupine (1973.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 20. travnja 1974., Tokio - Gachingenski kantori, Helmut Rilling

Izdavač: Peters

Monogatari, za dvanaest vokalnih solista (1973.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 12. prosinca 1978., Pariz - Solisti Zbora Francuskog radija, Francois Bilger

Izdavač: Peters

Mirabilia, za klavir, ringmodulator i dvije orkestralne skupine (1974.)

Trajanje: 16'

Praizvedba: 21. travnja 1975., Pariz - Anthony di Bonaventura, klavir; Collectif musical international de Champigny, Mario di Bonaventura

Izdavač: Peters

Tantana, improvizacija za 10 do 20 svirača (1974.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 12. studenoga 1975., Tribina muzičkog stvaralaštva
Jugoslavije, Opatija - Acezantez

Izdavač: Peters

Sedam patnji, za mezzosopran (1974.)

Tekst: Fernando Arrabal

Trajanje: 7'

Praizvedba: 19. studenoga 1975., Beč - Roswitha Trexler

Izdavač: Peters

Suci, za dvostruki zbor a cappella (VI. slika multimedijalne
baletne opere *Apocalyptic*) (1976.)

Tekst: Fernando Arrabal

Trajanje: 6'

Praizvedba: 9. svibnja 1977., Zagreb, MBZ - Zbor

Sjevernonjemačkog radija iz Hamburga, Helmut Franz

Splintery, za gudački kvartet (1976.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 5. prosinca 1977., Pariz - Novi ciriški gudački
kvartet

Izdavač: Peters

Rontondo I, za puhački trio (1977.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 27. travnja 1977., Witten - Trio d'Anches, Köln

Izdavač: Peters

Mageia, za orkestar (1977.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 12. lipnja 1978., Augsburg - Augsburška
filharmonija, Hans Norbert Bihlmaier

Izdavač: Peters

Infinity, za orkestar (1978.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 15. svibnja 1979., Zagreb, MBZ - Simfonijski
orkestar Jugozapadnonjemačkog radija, Baden-Baden, Ernest
Bour

Izdavač: Peters

Apocalyptic (Opera bestial), multimedijalna baletna opera (1963. — 1979.)

Tekst: Fernando Arrabal

Trajanje: 80'

Praizvedba: 10. listopada 1979., Štajerska jesen Graz - Pro Arte zbor, Pro Arte orkestar, Studio Percussion Graz, Karl Ernst Hoffman; Elektronička glazba: Institut za sonologiju, Utrecht
Izdavač: Schirmer

Tri irske narodne pjesme, za zbor (obradba) (1979.)

Trajanje: 6'

Praizvedba: 10. svibnja 1980., Medunarodni festival zborova, Cork – Cait Laningan—Cooper

Fabliau III, za flautu i čembalo (1979.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 10. kolovoza 1980., Settimana musicale sienese, Siena - Roberto Fabbriani, Alberto Neri
Izdavač: Peters

Rontondo II, za usnu harmoniku i puhački trio (1979.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 3. listopada 1980., Tjedan lake glazbe, Stuttgart - Helmut Herold, usna harmonika; Stuttgartski puhački trio
Izdavač: Peters

Grand jeu classique, koncert za violinu i orkestar (1981.)

Trajanje: 21'

Praizvedba: 21. studenoga 1982., Metz - Igor Ozim, Simfonijski orkestar Saarbrücken, Hans Zender
Izdavač: Sikorski

Drammatico, za violončelo i orkestar (1982./1983.)

Trajanje: 23'

Praizvedba: 3. ožujka 1985., Stuttgart - Siegfried Palm, Württembergisches Staatsorchester Stuttgart, Vaclav Neumann
Izdavač: Sikorski

Love Song, za gudače (1983.)

Trajanje: 8'

Praizvedba: 5. siječnja 1984., Zagreb, HGZ - Zagrebački solisti
Izdavač: Peters

Fanfare, za puhačke instrumente (1983.)

Trajanje: 5'

Praizvedba: 9. veljače 1984., Zagreb - Zagrebačka filharmonija,
Milko Kelemen

Izdavač: Peters

Canzona, za flautu i klavir (1983.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 10. siječnja 1986., Arezzo - Roberto Fabriciani

Izdavač: Sikorski

Archetypon, za veliki orkestar (1984.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 13. siječnja 1986., Hannover - Niedersächsisches
Staatsorchester Hannover, Wolf-Dieter Hauschild

Izdavač: Sikorski

Fantazmi, za violu i orkestar (1984.)

trajanje: 21'

Praizvedba: 16. prosinca 1985., Stuttgart - Eckart Schloifer,
viola, Stuttgartska filharmonija, Wolf-Dieter Hauschild

Izdavač: Sikorski

Antiphonie, za orgulje i orkestar (1984./1985.)

Trajanje: 18'

Praizvedba: 8. travnja 1987., Zagreb, MBZ - Zsigmond
Szathmary, orgulje; Zagrebačka filharmonija, Elgar Howarth

Izdavač: Sikorski

Landschaftsbilder, za mezzosopran i gudački kvartet
(1985./1986.)

Sthovi: Jutta Schutting

Trajanje: 12'

Praizvedba: 24. listopada 1986., Musikprotokoll, Graz - Sigune
von Osten, Grazer Streichquartett

Izdavač: Sikorski

Soneti, za gudački kvartet (1986.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 22. svibnja 1987., Bamberg - Kvartet Melos

Izdavač: Sikorski

Säulen des Himmels (Stupovi neba), za klavir (1986.)

Trajanje: 15'

Praizvedba: 3. siječnja 1986., Pariz - Jacqueline Méfano, klavir

Izdavač: Sikorski

Tango, za klavir (1986.)

Trajanje: 5'

Praizvedba: 12. svibnja 1986., Zagreb - Vladimir Krpan, klavir

Izdavač: Sikorski

Memories, za gudački trio (1986.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 30. siječnja 1988., Mannheim - Deutsches
Streichtrio Scuttgart

Izdavač: Sikorski

Vistons, za orkestar (1987.)

Trajanje: 11'

Praizvedba: 23. rujna 1988., Mainz - Filharmonijski orkestar
Mainz, Mladen Bagić

Izdavač: Sikorski

Mobile, za jednog udaraljkaša (1987.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 19. lipnja 1988., Nica - Thierry Talbot

Izdavač: Sikorski

Nonet za flautu, obou, klarinet, fagot, dvije violine, violu,
violončelo i kontrabas (1989.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 8. siječnja 1993., Pariz - Ansambl 2E2M, Paul
Méfano

Izdavač: Sikorski

Requiem za Sarajevo, za recitatora, šest violončela, veliki
bubanj i četiri reflektora (1993./1994.)

Stihovi: Walt Whitman, njemački prijevod: Hans Reisiger

Trajanje: 12'

Praizvedba: 20. ožujka 1995., Centre Pompidou, Pariz -
Ansambl 2E2M, Christian Loret

Izdavač: Sikorski

Archetypon II Für Anton, za orkestar (1994./1995.)

Trajanje: 22'

Praizvedba: 28. siječnja 1999., Stuttgart - Staatsorchester
Stuttgart, Gabriele Ferro

Izdavač: Sikorski

Fantastične životinje, za klavir (1995.)

Praizvedba: 1995., Stuttgart - Florian Notzel, klavir

Izdavač: Heinrichshofen

Animaux fantastiques, za alt, tenor, dva zbora i instrumentalni
sastav (1996.)

Trajanje: 12'

Praizvedba: 22. studenoga 1997., Stuttgart -
Instrumentalensemble Variant, Rupert Huber

Izdavač: Sikorski

Salut au monde, za recitatora, sopran, alt, tenor, bas, dva
mješovita zbora, orkestar i svjetlosne akcije (1996.)

Stihovi: Walt Whitman

Trajanje: 40'

Praizvedba: 19. travnja 1999., Leipzig - Simfonijski orkestar
MDR-a, Marcello Viotti

Izdavač: Sikorski

Delicate Clusters, za orkestar (1997.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 5. listopada 1999., Stuttgart - Stuttgartska
filharmonija, Jorg-Peter Weigle

Izdavač: Sikorski

Musica amorosa, za solo violončelo (1998.)

Trajanje: cca 7'

Praizvedba: 2004., Wiesbaden - Stephen Breith, violončelo

Izdavač: Sikorski

Good-bye my Fancy!, za violinu i klavir (1998.)

Prema pjesmi Walta Whitmana

Trajanje: 15'

Praizvedba: 24. listopada 1999., Stuttgart - Joachim Schall,
Gunilde Kramer

Izdavač: Sikorski

Interplay, za engleski rog, obou d'amore, obou i komorni orkestar (1998./1999.)

Trajanje: 22'

Praizvedba: 26. listopada 2000., München - Heinz Holliger, oboa; Münchner Kanimerorchester, Christoph Poppen

Izdavač: Sikorski

Concerto 2000, za sopran, alt, tenor, bas, dječjački glas i orkestar (1999.)

Stihovi: Walt Whitman

Trajanje: 35'

Praizvedba: 15. prosinca 2000., Zagreb - Zagrebačka filharmonija, John Milton

Izdavač: Sikorski

Glissade, za klarinete, recitatoricu i komorni orkestar (2000.)

Stihovi: Fernando Arrabal

Trajanje: 18'

Praizvedba: 11. travnja 2001., Zagreb - Milko Pravdić, klarineti; Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Izdavač: Sikorski

Orion, Venus, Andromeda... za ženski (djevojački) zbor a cappella (2001.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: rujan 2002., Slatina - Djevojački zbor Zvezdice

Dirigent: Zdravko Šljivac

Izdavač: Sikorski

Horn and Strings, za rog i gudače (2002.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 18. siječnja 2003., Luzern - Radovan Vlatkovic, rog; Festival Strings Luzern, Achim Fiedler

Izdavač: Sikorski

Tromberia, za trubu i orkestar (2002.)

Trajanje: 18'

Praizvedba: 12. travnja 2013., KDVL, Zagreb - Vedran Kocelj, truba; Zagrebačka filharmonija, Luca Pfaff

Izdavač: Sikorski

Incanto, za solo violinu (2003.)

Trajanje: 9'

Praizvedba: 9. ožujka 2004., Stuttgart - Joachim Schall, violina

Izdavač: Sikorski

Intonazioni poetiche, za komorni orkestar (2003.)

Trajanje: 13'

Praizvedba: 1. travnja 2004., Luksemburg - Hrvatski komorni orkestar

Izdavač: Sikorski

Aural, za klavirski trio (2003.)

Trajanje: 16'

Praizvedba: 28. rujna 2004., Bad Urach - Joachim Schall, Werner Taube, Gunhilde Kramer

Izdavač: Sikorski

Pas de deux, za violinu i violončelo (2003.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 28. rujna 2004., Bad Urach - Joachim Schall, Werner Taube

Izdavač: Sikorski

Inferno di Dante, Canto II, za bas i udaraljke (2003.)

Trajanje: 10'

Praizvedba: 4. listopada 2004., Slatina - Neven Belamarić

Izdavač: Sikorski

Musica amorosa, za violončelo (2004.)

Trajanje: 9'

Praizvedba: 21. studenoga 2004., Wiesbaden - Stephan Breith

Izdavač: Sikorski

Eskapade, za E-gitaru, bas-gitaru i prateće instrumente (2005.)

Trajanje: 7'

Praizvedba: 9. svibnja 2006., Stuttgart - Duo Conradi-Gehlen

Izdavač: Sikorski

Mon image, za bas-flautu, klavir, mješoviti zbor i gudače (2007.)

Tekst: odabrani dijelovi tekstova Johanna Wolfganga von Goethea, Miroslava Krleža, Paula Verlaina, Walta Whitmana, Salvatorea Quasimoda

Trajanje: 17'

Praizvedba: 22. listopada 2007., Zagreb - Katarina Krpan, klavir; Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Izdavač: Sikorski

A Stuttgart Imagination, za gudače (2008.)

Trajanje: 15'

Praizvedba: 3. listopada 2009., Stuttgart - Stuttgarter Kammerorchester, Michael Hofstetter

Izdavač: Sikorski

Daniel, za mješoviti zbor a capella (2008.)

Tekst: Stari zavjet, Daniel

Trajanje: 12'

Praizvedba: 13. studenoga 2009., Stuttgart - Bachchor Stuttgart, Jörg-Hannes Hahn

Izdavač: Sikorski

Madrigal Rouge, za klavir i orkestar (2008.)

Trajanje: 20'

Praizvedba: 17. veljače 2011., Fruchthalle Kaiserslautern - Martina Filjak, klavir; Deutsche Radio Philharmonie Saarbrücken Kaiserslautern, Christoph Poppen

Izdavač: Sikorski

Die Marketenderin (aus dem Dreissigjährigen Krieg), za mezzosopran solo (2009.)

Text: Heinrich Heine

Trajanje: 7'

Praizvedba: 5. ožujka 2014., Reutlingen - Stefanie Haas

Izdavač: Sikorski

Sonate oubliee, za klavir (2011.)

Trajanje: 6'

Praizvedba: 2014., London - Diana Brekalo

Izdavač: Sikorski

Erinnerung an Tristan, za klavirski trio (2011.)

Trajanje: 13'

Praizvedba: 13. veljače 2013., Bayreuth - Trio Parnassus

Izdavač: Sikorski

** Popis djela sadrži informacije o praizvedbi ondje gdje su dostupne, kod svakog djela kojemu je objavljeno notno izdanje naznačen je izdavač, a s obzirom na diskrepancije kod podataka o godini nastanka nekolicine djela (u usporedbi podataka izdavača, skladatelja, prethodnih monografskih izdanja, kataloga, prijavljenih djela u bazi autora ZAMP-a i baze Quercus MIC-a), preporuča se ubuduće konzultirati ažurirani popis koji će, nadamo se, uskoro biti načinjen i dostupan.

Diskografija

Sonata za klavir
Vega, Paris C 30 A 70
Darko Lukić, klavir

Sonata za klavir
Jugoton LY-66031
Darko Lukić, klavir

Concerto giocoso
Muzgiz, Moskva
Moskovska filharmonija, Albert Jansons

Muzika za violinu
Jugoton, LPY— V 639
Josip Klima, violina

Pet eseja, za gudače
Jugoton, LPY— V 639
Zagrebački kvartet

Pet eseja, za gudače
Philips, 839279
Jugozapadnonjemački komorni orkestar iz Pforzheima, Rolf Reinhardt

Etudes contrapuntiques, za puhački kvintet
Time Records, New York, 58006
Hamburški komorni solisti, Francis Travis

Skolion, za orkestar
Jugoton, LP YV 84
Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Koncertantne improvizacije
Vanguard—Amadeo, AVRS 5032
Zagrebački solisti, Antonio Janigro

Koncertantne improvizacije
Muzgiz, Moskva
Zagrebački solisti, Antonio Janigro

Koncertantne improvizacije
Jugoton LSY-61189
Zagrebački solisti

Transfiguracije, za klavir i orkestar
Jugoton ILPSV 29
Vladimir Krpan, klavir; Zagrebačka filharmonija, Boris
Papandopulo

Opsadno stanje, opera - odlomci iz 1. i 2. čina
Electrola 1 C 195—29107/09
Solisti, zbor i orkestar Hamburške državne opere, Bohumil
Gregor

Changeant, za violončelo i orkestar
Philips 6500314
Siegfried Palm, violončelo; Simfonijski orkestar WDR-a, Köln,
Christoph von Dohnany

Composé, za dva klavira i orkestar
Philips 6500314
Alfons i Aloys Kontarsky, klaviri; Simfonijski orkestar SWR-a
Baden-Baden, Ernest Bour

Floreal, za orkestar
Philips 6500314
Simfonijski orkestar NDR-a Hamburg, Jochem Slothouwer

Hommage a Heinrich Schütz, za mješoviti zbor
Philips 6500314
Gachingenski kantori, Helmut Rilling

Surprise, za gudače
Philips 6500314
Simfonijski orkestar RIAS Berlin, Milko Kelemen

Surprise, za gudače
Jugoton LSY-61189
Zagrebački solisti, Milko Kelemen

Concertino za kontrabas i gudače
Jugoton LSY-61189
Zagrebački solisti, Andrija Potroško, kontrabas

Abecedarij, za gudače
Jugoton LSY-61189
Zagrebački solisti, Milko Kelemen

Varia melodia, za gudački kvartet
Jugoton LSY-66203
Zagrebački kvartet

Varia melodia
Col legno, München, CD 0647237
Stuttgartske gudački kvartet

Fabliau, za orgulje i mikrofon
Studio 74 KLOO2
Zsigmond Szathmary

Passionato, za flautu i tri zborske skupine
Karl Bernhard Sebon, flauta; Zbor Radio Beograda, Borivoje
Simić

Mirabilia, za klavir, ringmodulator i dvije orkestralne skupine
Jugoton LSY-66012
Anthony di Bonaventura, klavir; Zagrebačka filharmonija, Mario
di Bonaventura

Mirabilia, za klavir, ringmodulator i dvije orkestralne skupine
Veb Deutsche Schallplatten, Stereo 827977
Gerhard Erber, klavir; Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Milko
Kelemen

Mirabilia, za klavir, ringmodulator i dvije orkestralne skupine
Berlin Classics, CD 6203
Gerhard Erber, klavir; Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max
Pommer

Fabliau, za flautu
Schwann, Musica Mundi, VMS 483
Karl Bernhard Sebon

Apokaliptika, multimedijska baletna opera
ORE Štajerska jesen 1979.
Pro Arte zbor, Pro Arte orkestar, solisti, Studio Percussion
Graz, elektronička glazba (produkcija: Institut voor Sonologie,
Utrecht, Milko Kelemen i Jaap Vink), Karl Ernst Hoffmann

Tema s varijacijama
Jugoton LSY-66035
Ivo Pogorelić, klavir

Magarac šeće obalom
Studio 74 ST 742
Karl Heinrich Dahn, Gerhard Erber, klavir

Sonata za obou i klavir
Jugoton LY-66052
Heinz Holliger, oboa; Jürg Wyttenbach, klavir

Radiant, za komorni ansambl
Jugoton LY-66052
Komorni ansambl Radio Zagreba, Milko Kelemen

Rontondo, za puhački trio
Jugoton LY-66203
Zagrebački duhački trio

Splintery za gudački kvartet
Jugoton LY-66052
Zagrebački kvartet

Splintery
Col legno, München, CD 0647237
Stuttgartskei gudački kvartet

Mageia, za orkestar
VEB Deutsche Schallplatten
Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max Pommer

Infinity, za orkestar
VEB Deutsche Schallplatten
Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max Pommer

Grand jeu classique, za violinu i orkestar
Col legno, München, CD 0647237
Ulf Holscher, violina; Orkestar SWR-a, Jacques Mercier

Monogatari
Cadenza Records, CD 6
Atelier Schola Cantorum, Clythus Gottwald

Judith
Col legno, München, CD 728
Elektronički studio Siemens, München

Mageia za orkestar
Orfej, CD 1 006 stereo
Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Transfiguracije, za klavir i orkestar
Orfej, CD 1 006 stereo
Vladimir Krpan, klavir; Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Infinity, za orkestar
Orfej, CD 1 006 stereo
Simfonijski orkestar HRT-a, Igor Kuljerić

Archetypon II, Für Anton, za orkestar
Orfej, CD 1 006 stereo
Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Love Song, za gudački orkestar
Berlin Classics, CD 6203
Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max Pommer

Mageia, za orkestar
Berlin Classics, CD 6203
Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max Pommer

Infinity, za orkestar
Berlin Classics, CD 6203
Simfonijski orkestar Radio Leipziga, Max Pommer

Milko Kelemen, portrait of a composer
Drammatico (Requiem za Sarajevo)
AB BIS Stockholm, CD — 742
Siegfried Palm, violončelo, Simfonijski orkestar Bavarskog
radija, Arturo Tamayo

Soneti, za gudački kvartet
SWR Music – SWR10160
Kvartet Melos, Stuttgart

Passionato za flautu i tri grupe zborova
Karl Bernhard Sebon, flauta; Zbor Bavarskog radija, Heinz
Mende

Changeant, za violončelo i orkestar
Siegfried Palm, violončelo; Simfonijski orkestar SWR-a Baden-
Baden, Ernest Bour

Archetypon II, Für Anton, za orkestar
BIS-CD-842
Simfonijski orkestar HRT-a, Nikša Bareza

Nonet za flautu, obou, klarinet, fagot i gudače
BIS-CD-842
Ensemble 2E2M, Paul Méfano

Composé, za dva klavira i tri orkestralne grupe
BIS-CD-842
Alfons i Aloys Kontarsky, klaviri; Simfonijski orkestar SWR-a
Baden-Baden, Ernest Bour

Suci, za dvostruki zbor
BIS-CD-842
Zbor NDR-a

Infinity, za orkestar
BIS-CD-842
Simfonijski orkestar SWR-a Baden-Baden, Ernest Bour

Apocalyptic, Opera bestial
Croatia Records, 2CD, 5253105
Solisti, zbor i orkestar Pro Arte, Karl Ernst Hoffmann

Olifant, za trombon, egzotične instrumente i orkestar
Croatia Records, CD2—5253105
Boris Šinigoj; Zagrebačka filharmonija, Milan Horvat

Bibliografija

Klanglabyrinthe, R. Piper & Co. Verlag, München, 1982.

Labirinti zvuka, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1982.

Labyrinthes sonores, Champion—Slatkine, Paris—
Crenéve, 1985.

Labirinti, MIC/KDZ, Zagreb, 1994.

Poruka pateru Kolbu, Durieux, Zagreb, 1995.

Klangwelten, Florian Noetzel Verlag, Wilhelmshaven,
1997.

Svjetovi zvuka, Matica hrvatska, Slatina, 1999.

Kelemen o idejama, skladanju, tendencijama i osobnom putu

„Modernistička mimikrija“ pojavljuje se kod netaleantiranih skladatelja koji se samo izvanjski identificiraju sa „službenom avangardom“, a ne dostižu duboke dimenzije glazbe.

Svjetovi zvuka, Matica hrvatska, Slatina, 1999., str. 23

Pogreška je mnogih glazbeno-pedagoških ustanova bez sumnje u tome što ne idu u korak s vremenom te još uvijek mladog skladatelja obrazuju prema jučerašnjim metodama. Povjerenje mladih ljudi time dolazi u pitanje i ne treba se čuditi ako se počnu pitati o cilju i konačnim rezultatima svog studija.

Labirinti zvuka, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1982., str. 112-113

Paradoksalno je, a ipak istinito, da se mladi avangardni skladatelji s vremenom dosta često pretvaraju u konzervativce, do čega uglavnom dolazi u skupini monomanički fiksiranih autora kod kojih zbog fiksacije dolazi do stanovitog zastoja u razvoju. Skladatelji koji su otvoreni uvijek novim problemima nisu izloženi takvim opasnostima.

Labirinti, MIC/KDZ, Zagreb, 1994., str. 67

Moj je kredo, a potvrđivao sam to i angažmanom oko Biennala te svojim opusom, da glazba, stara ili nova, za sebe nema smisla. Njome skladatelj otkriva do tada nepoznate predjele duha i iznova tumači smisao sveukupnog čovjekovog postojanja. Ona dakle nije ukras, već važna društvena vrednota što proizlazi iz njezina antropološkog djelovanja, iz sposobnosti obraćanja pluralizmu ljudske osobe kako bi obogatila individualnost, najveću vrijednost svakog čovjeka. (...)

Ovo priznanje dodatno potvrđuje snagu i intelektualni potencijal hrvatske kulturne i umjetničke sredine koja me je formirala. Izgradila me je i osnažila za susret i dijalog s velikim svijetom, za postavljanje odlučujućih, čak sudbonosnih pitanja, pa i za pitanje tko sam. Hrvat iz Slatine, osim toga i Nijemac, Francuz, Indijac, Amerikanac – prapraunuk Whitmanna, jaguar, mrav, kamen i pijesak, već sam davno napisao. Kompozitor, osnivač Muzičkog biennala, pedagog, istraživač elektronike, pisac, pustolov, nesvjesni animist koji je iskusio svetost Dunava u lloku svog djetinjstva i obnavljao je suočavajući se s Gangesom. U krajnjoj liniji u svemu sam strastveni tragač za nedostižnim i nedokučivim.

iz zahvale za počasni doktorat Sveučilišta u Zagrebu dodijeljen Kelemenu u kolovozu 2014. godine

Muzikolozi, glazbenici i skladatelji o Kelemenu

Razmažen svojim uspjehom na svjetskom glazbenom tržištu, Kelemen zamišlja neki totalni teatar neograničenih mogućnosti i gotovo sadistički se povinuje diktatu tinskog rada, u želji da ostvari neku viziju sasvim novih stvaralačkih dimenzija.

Nenad Turkalj, *Prema glazbi. Zapisi o hrvatskoj glazbi*, HDS/Cantus d.o.o., 2003., str. 89

Šarenilo Kelemenova opusa u hrvatskoj novoj glazbi svakako ispunjava pukotine mnogih još neiskušanih mogućnosti od strane drugih skladatelja a elastično primjenjivanje svega „naučenog“, bez obzira ja li se on toga „oslobodio“ ili ne, uvijek potvrđuje njegove velike sposobnosti u baratanju svekolikim novoglazbenim materijalom koji on pozna zaista do granica zanatskog savršenstva.

Nikša Gligo, *Estetičke tendencije u razvoju hrvatske nove glazbe*, u: *Vrijeme glazbe*, Zagreb: Biblioteka SC, str. 72-73

Kelemenu neki predbacuju oportunizam kojim gradi stvaralačku karijeru. A zašto da ne bude oportunist, ako su mu stvaralački rezultati trajni? U svojim vizijama rata dosegao je vizionarnost jednog Salvadora Dalíja (...). Uostalom, Kelemen je u traženjima novih i nesvakidašnjih rješenja za vrijeme jednog svog boravka u Americi pregovarao sa Salvadorom Dalíjem, želeći od njega dobiti sižeili likovnu inspiraciju možda za kakvog novog *Andaluzijskog psa*.

Nenad Turkalj, *Prema glazbi. Zapisi o hrvatskoj glazbi*, HDS/Cantus d.o.o., 2003., str. 91

Strastveno okrenut prema novim traženjima, opterećen nezadovoljstvom ostvarenim rješenjima, kao društvena ličnost izvanredno aktivan i sugestivan, Kelemen spontano oko sebe širi nimbus novih odškrinutosti i znatiželja, zapostavljajući prijeđeni opus, pošto je za njega nepovratno protekao, pa mu po svom kreativnom prosedeu više nije zanimljiv – gotovo da mu se čini i nedostojnim.

Nenad Turkalj, *Prema glazbi. Zapisi o hrvatskoj glazbi*, HDS/Cantus d.o.o., 2003., str. 136

„Svi skladatelji s kojima sam surađivao i koji su za sobom ostavili značajna djela, autori su kojima je ključan bio izražaj. Razumjeti izvor čitave ideje bilo je ono ključno za Kelemena. To je teško prenijeti dalje. Bio je sklon nevjerovatnu slobodu dati interpretu, ali s druge strane, ono što mu je bilo važno nije puštao do te mjere da bismo svi skoro sišli s uma, a on je i dalje inzistirao na tome. Nekad je to dinamika, nekad zvukovlje, potpuno novi kreativni moment. Gledao je i unatrag i unaprijed.“

Goran Končar, u emisiji *Putovi hrvatske glazbe* HR3, emitirano: 5. travnja 2024.

„Kelemen je uspješni tragač za ljepotom, ma gdje se ona nalazila. Pokazao se kao kompetentan i darovit graditelj zvučne arhitekture današnjice. Njegova globalna prisutnost nije slučajna i ima šanse da potraje.“

Miroslav Miletić, iz osvrta na Dane Milka Kelemena u Slatini 2000., *Cantus*, br. 105, str. 34

„Politički moment koji je skućavao, bio je na neki način mobilizacijska komponenta. Ljudi su shvatili da je onkraj te granice zaista sloboda. Sloboda *od* nečega je prvi korak, ali sloboda *za* nešto je ono što je trebalo. Kelemen je htio tu slobodu, da bismo se uzdigli do tadašnjeg europskog, pravog problema, jer nas problem vodi naprijed. Nije glazba jedan problem, ona je etapa ili zvijezda koja tvori neku veću konstelaciju. Mi te probleme nismo shvatili ili opisali za sebe, nismo ih prihvatili kao neku duhovnu vrednotu, ne samo glazbenu.“

Seadeta Midžić u emisiji *Putovi hrvatske glazbe* HR3, emitirano: 5. travnja 2024.

„Gotovo da bi se cijela povijest glazbe druge polovine prošlog stoljeća mogla ispriopovijedati na primjeru velikog opusa koji je prihvaćao, reagirao, čak i anticipirao sve važne pojave uzbudljive i nepredvidljive povijesne glazbene avanture“

Ivana Kocelj, biografska crtica o skladatelju u katalogu 26. MBZ-a

Iako je djelo naručio MBZ, na izvedbu se čekalo deset godina. (...) Agilni i neumorni Milko Kelemen i ovim je djelom dokazao da je neprikosnoveni i dosljedni skladatelj avangarde, koji je s velikim uzbuđenjem nazočio probama i izvedbi, ne krijući zadovoljstvo i sreću što je ponovno na svom festivalu, koji je zajedno s njime bio „preteča EU-a u Hrvatskoj“.

Višnja Požgaj, iz teksta o praizvedbi skladbe *Tromberia* na 27. MBZ-u, Klasika.hr, 14. travnja 2013.

Kelemen je odgojen i obrazovan klasično i protiv folklora (Šulek), ali je odlaskom u Pariz upoznao folklor svih naroda, što ga je nadahnulo da bez citiranja u svoja djela unosi prvenstveno tradicionalne ritmove i da stvori duhovno ozračje sa skrivenim folklornim elementima, što se naročito osjetilo u ranijim njegovim radovima (Sonata za klavir iz 1953. pisana po uzoru na Bartóka). Inače, Kelemen je tih festivalskih dana više puta ponavljao da je njegovo trajno nadahnuće ljubav prema svim ljudima i čitavom svijetu.

Višnja Požgaj, iz teksta o 19. Danima Milka Kelemena, Klasika.hr, 13. listopada 2013.

Kelemen govori o „kompliciranoj jednostavnosti” kada želi objasniti zašto je rano odstupio od dodekafonije i serijalizma da bi krenuo svojim putem i ponovno uz intelekt stavio osjećaj. Novo oblikovanje može se postići i bez kompliciranih tehnika skladanja, oslanjajući se na glazbene arhetipove koji su čvrsto usidreni u kolektivnom nesvjesnom (...). Možda je *Inferno di Dante. Canto III* za mezzosopran i gong iz 2003. najbolje odrazio ovu estetiku: Christoph Haas je iz gonga izmamio svjetlucave, užarene zvukove koji su polako postajali pakleni. Dijalog između gonga te dirljivog govora i pjevanja Stephanie Haas oslobodio je doista arhaične osjećaje.

Iz osvrta Verene Großkreutz na koncert održan u Bad Cannstattu u povodu 85. rođendan Milka Kelemena, 19. studenoga 2009.

Uvijek sam znala da je Kelemen skladatelj avangardnog stila, nisam znala što me očekuje i nisam znala da će ta glazba biti toliko pitka i da će mi odgovarati koliko jest. Kasnije sam izvodila tu glazbu s lakoćom, s vremenskom distancom koja nam omogućuje da dobijemo taj orlov pogled, odnosno da dobijemo veliku sliku jednog djela, stava i mjesta koje jedno djelo ima u luku kompozitorovog života i opusa.

Martina Filjak o izvedbi Koncerta za klavir i orkestar Milka Kelemena, u emisiji *Putovi hrvatske glazbe* HR3, emitirano: 5. travnja 2024.

Biografije interpreta

Cantus Ansambl

Glazbeni i kulturni prostor u kojemu je stasao Kelemenov Muzički biennale Zagreb uz nekoliko je izuzetaka (među kojima se ističu ansambl Silvija Foretića i Janka Jezovška, osnovan 1963., koji se gasi Foretićevim odlaskom u Njemačku, te nešto drukčije profilacije, ACEZANTEZ Dubravka Detonija) dugo je bio bez stalnog ansambla kontinuirano posvećenog suvremenoj glazbi i njezinim izvođačkim specifičnostima. Skladatelji su se dugo oslanjali na suradnje s klasičnim komornim ansamblima, čiji sastav, profil i afiniteti nisu uvijek omogućavali ostvarivanje svih ideja te realizaciju djela u cijelosti, na način i u obliku kako su ona zamišljena – ili uopće. Rješenja su se pronalazila u tzv. festivalskim ansamblima, mahom *ad hoc* prirode, sve dok nije dozrijela ideja o formiranju ansambla koji bi bio stalan, imao vlastiti ciklus posvećen suvremenoj glazbi te rastao i razvijao se slijedeći raznolike rukavce suvremene glazbe. Pronašavši jezgru u pouzdanim i vrsnim glazbenicima tadašnjeg Zagrebačkog puhačkog kvinteta, na prijelazu u novi milenij, tadašnje vodstvo Muzičkog biennala Zagreb, predvođeno Berislavom Šipušem, osnovalo je 2001. godine Cantus Ansambl. Uzori, korijeni i preteče Nove i suvremene glazbe, kao i suvremena glazba hrvatskih skladatelja, ali i predstavnika međunarodne scene, našli su se na Cantusovom širokom repertoaru.

S misijom istraživanja, otkrivanja i predstavljanja Nove glazbe, uvijek spremni na inovacije i izazove koje skladatelji/ce stave pred njih, ansambl je ubrzo pronašao svoje mjesto te postao važan, ako ne i neizostavan sudionik hrvatske scene suvremene glazbe. Protagonisti su nacionalnih festivala i različitih događanja u kulturi, a od 2006. su godine domaćini vlastitog koncertnog

ciklusa. Godine 2008. bili su službeni ansambl ISCM-ovih Svjetskih dana nove glazbe u Vilniusu, nakon čega se povećao broj njihovih inozemnih gostovanja. O važnom položaju Cantus Ansambla unutar hrvatskog, ali i međunarodnog konteksta svjedoči oko 140 praizvedbi, više od 500 opusa koje su izveli te brojni nastupi u inozemstvu (u većini europskih zemalja te u Meksiku, Kanadi i Kini), kao i glasovita solistička te dirigentska imena njihovih suradnika.

Njeguju suradnju s nizom istaknutih ansambala za suvremenu glazbu, a sudjelovali su i u međunarodnim projektima uz potporu Kulturnog vijeća EU: Re:New Music te New Music: New Audiences, oblikujući moguće odgovore na probleme i izazove recepcije suvremene glazbe. Jedna od najvažnijih značajki djelovanja ovog ansambla su i gostujuće izvedbe na vodećim festivalima suvremene glazbe pa su za svoje trostruko diskografsko izdanje odabrali upravo snimke izvedbi uživo, zabilježenih u Hrvatskoj i na međunarodnim podijima, usmjeravajući tako pozornost na važnost trenutka u procesu stvaranja suvremenog glazbenog djela. Dugogodišnja suradnja Cantus Ansambla i Ansambla Icarus iz Italije kulminirala je na Muzičkom biennalu Zagreb 2019. godine koncertnim portretom talijanskog skladatelja Ivana Fedelea, koji je za tu prigodu napisao novo djelo *X-Tension II* za zajednički nastup oba ansambala. Na Osorskim glazbenim večerima 2019. Cantus Ansambl praisveo je novu operu Olje Jelaske, *U traganju za plavom pticom* te ponovno izveo Schönbergova *Pierrot lunaire*. Koncertna sezona 2019./2020. bila je posvećena prijateljskim državama, glazbenicima i skladateljima, s kojima je ansambl surađivao tijekom dvadeset godina djelovanja. U povodu dvadesetogodišnjice postojanja, uz redoviti koncertni ciklus i gostovanja, Cantus Ansambl predstavio je projekt *20 za 20* — 20 odabranih skladbi istaknutih hrvatskih skladatelja u vrsnim izvedbama 20 članova

ansambla, a završetak koncertne sezone 2021./2022. obilježava suradnja sa slovenskim puhačkim kvintetom Slowind, da bi u kalendarskoj 2023. godini ostvario čak dva vrlo zapažena koncerta na Muzičkom biennalu u Zagrebu. Tad je započeta još jedna suradnja, ovog puta s francuskim ansamblom Proxima Centauri, koji su krajem godine ugostili Cantus Ansambl u Bordeauxu, s programom isključivo hrvatskih skladatelja, predstavljenim i u Kölnu, u suradnji s tamošnjim KGNM. U tom lancu suradnji posebno se ističe i projekt s kanadskim ansamblom Turning Point, koji je zaključio sedamnaestu sezonu Cantus Ansambla velikim koncertom u Maloj dvorani KDVL. U jesen 2024. Cantus Ansambl odlazi na svoju veliku treću turneju po Kanadi, upravo zahvaljujući projektima suradnje s ansamblima poput Turning Point iz Vancouvera i Les Amis iz Toronta, a ondje će u najboljem svjetlu još jednom predstaviti opuse suvremene hrvatske glazbe, s posebnim naglaskom na velikane čije se obljetnice obilježavaju ove godine, skladatelje Natka Devčića i Milka Kelemenena.

Berislav Šipuš (Zagreb, 1958.) diplomirao je kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u razredu Stanka Horvata, a usavršavao se kod Gilberta Bosca u Udinama te François-Bernarda Mâchea i Iannisa Xenakisa u pariškom Elektroničkom studiju UPIC. Dirigiranje je učio i usavršavao kod Vladimira Kranjčevića, Željka Brkanovića, Krešimira Šipuća i Milana Horvata. U Teatru alla Scala u Milanu bio je pijanist, asistent dirigenta i dirigent (1989.–2002.). Na kraju Akademske godine 2023. otišao je u mirovinu kao redovni profesor u trajnom izboru na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, ali i nastavio svoju pedagošku aktivnost na istoj ustanovi kao vanjski suradnik, i dalje kao profesor kompozicije na Odsjeku za kompoziciju i teoriju glazbe, kojeg je bio i pročelnikom od 2018. do 2023. godine. U akademskoj godini 2017./2018. bio je gostujući profesor na Escola Superior

de Música de Catalunya u Barceloni. Bio je umjetnički ravnatelj Muzičkog biennala Zagreb od 1997. do 2011. godine, od 2001. do 2005. ravnatelj Zagrebačke filharmonije, a od 2009. do 2011. umjetnički ravnatelj Osorskih glazbenih večeri. Osnivač je i umjetnički voditelj Cantus Ansambla. Dobitnik je brojnih uglednih nagrada i priznanja u domovini i inozemstvu, među kojima se recentno ističu Nagrada Vladimir Nazor, Nagrada Boris Papandopulo Hrvatskoga društva skladatelja i glazbena Nagrada Porin, sve tri za skladbu *Pasija*. Autor je više od osamdeset skladbi, među kojima posebno mjesto zauzimaju balet *Proces*, opera *Posljednji intermezzo* praizvedena na Muzičkom biennalu Zagreb 2021. godine, *Simfonia Concertante* za violinu i orkestar, Treći gudački kvartet te već spomenuta *Pasija*, skladana za Zbor HRT-a. Krajem travnja 2022. godine, nastavljajući dugogodišnju hrvatsko-kanadsku suradnju, gostovao je u Kanadi, održavši predavanja i koncerte u Vancouveru i Torontu te dirigirajući ansamblima Turning Point i Canadian Sinfonietta. Od siječnja 2012. bio je zamjenik ministrice kulture Republike Hrvatske, a od travnja 2015. do veljače 2016. godine obnašao je dužnost ministra kulture Republike Hrvatske.

Marko Mihajlović (Bjelovar, 1979.) diplomirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 2004. godine, nakon čega su uslijedila brojna usavršavanja u Hrvatskoj i inozemstvu (Tajvan, Španjolska, Francuska, SAD, Makedonija itd.). Bio je dugogodišnji stalni član udaraljaškog ansambla biNg bang s kojim je ostvario brojne nastupe te prisustvovao mnogim udaraljaškim festivalima i radionicama. Također je stalni član kvarteta BOOMerang i Cantus Ansambla te suradnik Zagrebačke filharmonije, Simfonijskog orkestra HRT-a i Zagrebačkih solista. Prvi je timpanist orkestra Opere Hrvatskog narodnog kazališta i profesor udaraljki na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, gdje vodi i udaraljaški ansambl. Uz Cantus Ansambl

je u Hrvatskoj i inozemstvu zabilježio niz hvaljenih interpretacija solističkih, koncertantnih i komornih djela, zabilježenih na arhivskim audio i video snimkama, u prijenosima te na diskografskim izdanjima.

Kazališni, televizijski i filmski glumac **Sreten Mokrović** (Zagreb, 1957.) diplomirao je glumu na Akademiji za kazalište, film i televiziju (AKFTV). Odmah nakon završetka studija dobio je angažman u Zagrebačkom kazalištu mladih. Nakon tri godine prelazi u ansambl Gradskog dramskog kazališta Gavella, odakle se nakon dvadeset godina angažmana 2006. ponovno vraća u ansambl ZKM-a, u kojem i danas surađuje kao vanjski suradnik. Surađivao je s Teatrom Exit, Satiričkim kazalištem Kerempuh, HNK-om u Varaždinu, HNK-om u Osijeku te INK-om u Puli. Gostovao je na važnim kazališnim festivalima kao što su Dubrovačke ljetne igre, Splitsko ljeto, a kao član ansambla ZKM-a i Gavelle gostovao je i na međunarodnim kazališnim festivalima Srednje i Južne Amerike, u Meksiku (Puerto Rico) te Kolumbiji, Venezueli i Čileu. Ostvario je uloge u nekoliko dramskih serija: *Dobre namjere*, *Mamutica*, *Loza* te *Crno-bijeli svijet*. Osamdesetih godina glumio je i u dječjoj emisiji *Poštanski sandučić* te seriji *Nepokoreni grad*. Dobitnik je nekoliko strukovnih nagrada. Kao suradnik Cantus Ansambla, nastupio je u ulozi recitatora i pripovjedača u nizu izvedbi, uključujući i ovosezonski koncert *With a Little Help From My Friends*.



„Milko Kelemen, profesor skladatelja Rubena Radice, Bogdana Gagića, Silvija Foretića, skladateljica Susanne Erding, Adriane Holzsky i brojnih skladatelja iz cijelog svijeta, umjetnik s dvije iskrene duše - hrvatskom i univerzalnom- autor velikog i snažnog opusa s kojim je ostavio prepoznatljiv i značajan trag u povijesti glazbe XX. stoljeća zaslužuje pravu i ozbiljnu pažnju.“

Seadeta Midžić

Nakladnici:
Hrvatsko društvo skladatelja
Cantus d.o.o.

Za nakladnika:
Antun Tomislav Šaban
Mirjana Matić

Autorica teksta i urednica izdanja:
Karolina Rogle

Lektorica:
Darija Šćukanec

Prijelom:
Bojan Gagić

Tisak:
New Flyer d.o.o.

Zagreb, 2024.

Posebno zahvaljujemo Hrvatskoj radioteleviziji
na ustupanju arhivskog materijala za realizaciju
videopriče o Milku Kelemenu.

